http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

ЦЕНТРАЛЬНОЙ РУССКОЙ НАРОДНОЙ РАДЫ

О КОНСТИТУЦІИ

АВТОНОМНОЙ ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ.

ПРОЄКТ ЗАКОНА

ЦЕНТРАЛЬНОЇ РУСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РАДИ

ПРО КОНСТИТУЦІЮ

АВТОНОМНОЇ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

ЦЕНТРАЛЬНОЙ РУССКОЙ НАРОДНОЙ РАДЫ

О КОНСТИТУЦІИ АВТОНОМНОЙ ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ.

Національное Собраніе Чехословацкой республики съ цѣлью исполненія относящихся къ автономіи Подкарпатской Руси постановленій ст. 19—13 гл. II. Договора, заключеннаго межу Союзными и Дружественными Великими Державами и Чехословакіей 10 сентября 1919 года въ Сенъ-Жерменѣ на Леѣ (зак. 508 отъ 1921 г. Сб. з. а р. ЧСР.), а также съ цѣлью пополненія и частичнаго измѣненія постановленій § 3. гл. I. Конституціонной грамоты ЧСР., вынесло слѣдующій

конституціонный законъ:

I. Общія постановленія.

§ 1.

Русской области на югѣ Карпатъ въ предѣлахъ Чехословацкаго Государства принадлежитъ широчайшая автономія, совмѣстимая съ единоцѣлостью государства (С. Ж. Д. ст. 10. гл. II. и К. Гр. ЧСР. гл. 1. § 3. п. 2.).

§ 2.

Приведенная въ § 1. область является въ предѣлахъ, обозначенныхъ ближе въ §§-ахъ 3. и 4. настоящаго закона, автономнымъ краемъ, называется „Подкарпатская Русь", и входитъ въ составъ единоцѣлой и недѣлимой территоріи Чехословацкой Республики. (К. Гр. ЧСР. гл. I. § 3. п. 1.).

§ 3.

1) Границы Подкарпатской Руси съ Польшей, Румыніей и Мадьяріей совпадаютъ съ границами Чехословацкаго Государства. Западную ея окончательную границу установитъ совмѣстный комитетъ Національнаго Собранія Чехословацкой Республики и Сейма Подкарпатской Руси (§ 12.) наипозже въ теченіи одного года, считая отъ дня перваго засѣданія Сейма.

2) Рѣшеніе въ предыдущемъ пунктѣ названнаго комитета подлежитъ одобреніямъ Національнаго Собранія Чехословацкой Республики и Сейма Подкарпатской Руси.

3) Тѣ политическіе округа на западъ отъ рѣки Ужа, въ населеніи которыхъ по среднему числу результатовъ народныхъ переписей отъ 1910,

ПРОЕКТ ЗАКОНА

ЦЕНТРАЛЬНОЇ РУСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РАДИ

ПРО КОНСТИТУЦІЮ АВТОНОМНОЇ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

Народне Зібрання Чехословацької Републики в ціли сповнення постанов ст. 10—13 гл. II. договору, заключеного між Союзними й Приятельскими Великими Державами та Чехословаччиною 10 вересня 1919 в Сан Жермені на Леї (зак. 508 з 1921 р. Зб. з. і р. ЧСР.), щодо автономії Підкарпатської Руси, а також в ціли доповнення й частинного зміненя постанов § 3. гл. I. Конституційної грамоти ЧСР., видало слідуючий

конституційний закон:

1. Загальні постанови.

§ 1.

Руській области на південь від Карпат в рамках Чехословацької Держави належиться найширша автономія, яка дасться погодити з єдністю Чсл. держави (С. Ж. Д. ст. 10. гл. II. і К. Гр. ЧСР. гл. I. §. 3. п. 2).

§ 2.

Наведена в § 1. область являється в межах, означених ближче в §§-ах 3. й 4. цього закона, автономним краєм, називається „Підкарпатська Русь", та входить в склад одностайної й нероздільної території Чехословацької Републики. (К. Гр. ЧСР. гл. I. § 3. п. 1.).

§ 3.

1) Границі Підкарпатської Руси з Польщею, Румунією й Мадярщиною годяться з границями Чехословацької Держави. Західню її остаточну границю установить спільний комітет Народнього Зібрання Чехословацької Републики й Сойму Підкарпатської Руси (§ 12.) найпізніше до одного року, рахуючи від дня першого засідання Сойму.

2) Рішення в попередпім пункті названого комітету підлягають одобренню Народнього Зібрання Чехословацької Републики й Сойму Підкарпатської Руси.

3) Ті політичні округи на захід від ріки Ужа в яких беручи на увагу середнє число результатів народнього перепису з 1910, 1919, 1921 і

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

1919, 1921 и 1930 годовъ русскіе (рутены, русины, русснаки, грекокатолики или православные) представляютъ абсолютное большинство, должны быть присоединены къ территоріи Подкарпатской Руси, уже на основаніи сего закона сейчасъ послѣ вступленія его въ силу.

§ 4.

1) Въ томъ случаѣ, если западная граница Подкарпатской Руси по любой причинѣ не была бы установлена способомъ, обозначеннымъ въ § 3. и въ опредѣленный срокъ въ томъ же параграфѣ, или-же рѣшеніе совмѣстнаго комитета въ теченіи дальнѣйшихъ 6 мѣсяцевъ не было одобрено, то въ тѣхъ политическихъ округахъ области на западъ отъ рѣки Ужа, въ которыхъ по среднему числу результатовъ народныхъ переписей отъ 1910, 1919, 1921 и 1930 годовъ русскіе (рутены, русины, русснаки, грекокатолики или православные) представляютъ релативное большинство, но не превышаютъ половины всего населенія относительнаго округа, должно быть проведено народное голосованіе.

2) Въ народномъ голосованіи могутъ участвовать мужчины и женщины, довершившіе 21. годъ жизни, которые сами или ихъ родители (законные опекуны) по крайней мѣрѣ въ послѣдніе 4 года до 8 мая 1919 года имѣли въ одной изъ полит. общинъ плебисцитной территоріи постоянное жилище, и которые во время вступленія въ силу настоящаго закона въ одной изъ полит. общинъ Чехословацкой Республики имѣютъ постоянное жилище. Время, проведенное на военной службѣ, въ исполненіи воинской повинности или въ плѣну внѣ плебисцитной территоріи, или внѣ территоріи Чехословацкой Республики, не прерываютъ постоянность жилища. Также не считается прерваніемъ время, проведенное внѣ постояннаго жилища съ цѣлью окончения образованія и съ цѣлью временныхъ заработковъ.

3) Въ предыдущемъ пунктѣ обозначенное народное голосованіе должно быть проведено въ теченіи 6 мѣсяцевъ послѣ истеченія срока, нужнаго для одобренія постановленія совмѣстнаго комитета. (§ 3. п. 2.)

4) Народное голосованіе проведетъ паритная комиссія, созданная министерствомъ внутреннихъ дѣлъ и губерніальнымъ управленіемъ изъ равнаго количества представителей заинтересованныхъ краевъ.

§ 5.

Исходя изъ принципа единоцѣлости и недѣлимости Чехословацкаго Государства, общегосударственными дѣлами являются:

1) глава государства;

2) законодательство по дѣламъ державнаго подданства;

3) веденіе иностранныхъ дѣлъ;

4) дѣла народной обороны;

5) законодательство по дѣламъ финансовымъ (въ ограничаніи § 50. настоящаго закона);

6) дѣла валютныя, металическихъ денегъ, банковыхъ кредитныхъ билетовъ, наложеніе клейма; система мѣръ и вѣсовъ; патентное и авторское права;

1930 років русини (рутени, руснаки, грекотатолики або православні) представляють абсолютну більшість, повинні бути прилучені до території Підкарпатської Руси вже на основі цього закона зараз по його правосильности.

§ 4.

1) На випадок, коли би західна границя Підкарпатської Руси з якоїнебудь причини не була установлена способом, означеним в § 3. і в терміні, означенім в тімже параграфі, або коли б рішення спільного комітету протягом дальших 6 місяців не було одобрено, то в цих політичних округах области на захід від ріки Ужа, в яких беручи на увагу середнє число результатів народнього перепису з 1910, 1919, 1921 і 1930 років русини (рутени, руснаки, грекокатолики або православні) представляють релативну більшість, але не перевисшають половину всього населення дотичного округа, має бути переведено народне голосування.

2) Участь в народньому голосуванню можуть взяти мущини й жінки, які заповнили 21 рік життя, які самі або їх родичі (законні опікуни) що найменше в останніх 4 роках до 8 травня 1919 року постійно перебували в одній із політичних громад. плебісцитової території, й які в часі вступлення в силу нинішнього закона в одній з політ. громад Чехословацької Републики мають постійне житло. Час, перебутий у військовій службі, при виконуванню військової служби, або в полоні поза плебісцитовою територією, або поза територією Чехословацької Републики, не перериває постійности житла. Також не вважається за перервання побуту час, перебутий поза місцем постійного житла для закінчення студій та в ціли тимчасових заробітків.

3) В попередньому пункті означене народнє голосування має бути переведено протягом 6 місяців по упливі терміну, потрібного для одобрення рішення спільного комітету. (§ 3. п. 2.).

4) Народнє голосування переведе паритна комісія, зложена міністерством внутрішніх справ і губерніяльною управою з рівного числа представників заінтересованих країв.

§ 5.

Виходячи з прінціпу одностайности й нероздільности Чехословацької Держави, загальнодержавними справами являються:

1) голова держави;

2) законодавство в справах державного громадянства;

3) ведення заграничних справ;

4) справи народньої оборони;

5) законодавство в справах фінансових; (з обмеженнями в § 50. нинішнього закона);

6) справи валютові, металевих грошей, банкових кредитових білетів, штампування; система мір і ваг; патентове й авторське право;

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

7) созданіе правовыхъ правилъ по торговому, горному и вексельному правамъ;

8) дѣла общественнодорожныя, коммуникаціонныя, почтовыя и телеграфныя;

9) законодательство по дѣламъ таможеннымъ и державнымъ монополамъ.

§ 6.

Автономія Подкарпатской Руси кромѣ дѣлъ языковыхъ, школьнаго и внѣшкольнаго просвѣщенія и образованія, вѣроисповѣдныхъ дѣлъ и дѣлъ мѣстнаго управленія, обнимаетъ всѣ отрасли законодательной и исполнительной власти, а также правосудія, которыя въ § 5. настоящаго закона не обозначены выразительно какъ общегосударственныя. (С. Ж. Д. ст. 11. гл. II. и К. Гр. ЧСР. § 3. п. 4.).

§ 7.

1) Оффиціальнымъ языкомъ Подкарпатской Руси является русскій языкъ.

2) Для употребленія языковъ національныхъ меньшинствъ Подкарпатской Руси мѣродатны постановленія главъ I. и II. Договора, заключеннаго 10 сентября 1919 года въ Сенъ Жерменѣ на Леѣ между Союзными и Дружественными Главными Державами и Чехословакіей.

§ 8.

Гербъ, флагъ, національный гимнъ и прочіе знаки Подкарпатской Руси, какъ и ихъ отношенія къ государственнымъ гербу, флагу, гимну и прочимъ знакамъ, и способъ ихъ употребленія установитъ Сеймъ особымъ закономъ.

§ 9.

Военнообязанные изъ территоріи Подкарпатской Руси исполняютъ военную службу въ воинскихъ формаціяхъ, дѣйствующихъ на территоріи Подкарпатской Руси, носятъ особые значки и на своихъ флагахъ при державныхъ цвѣтахъ употребляютъ и цвѣта Подкарпатской Руси. Оффиціальнымъ языкомъ и языкомъ команды въ воинскихъ формаціяхъ Подкарпатской Руси является языкъ русскій.

§ 10.

Главнымъ городомъ Подкарпатской Руси является: Ужгородъ.

II. Участіе Подкарпатской Руси въ законодательствѣ по общегосударственнымъ дѣламъ.

§ 11.

1) Территоріи Подкарпатской Руси полагается соотвѣтствующее представительство въ законодательномъ органѣ Чехословацкой Республики, въ который выше приведенная территорія высылаетъ своихъ представителей, избранныхъ соотвѣтствующимъ Конституціонной грамотѣ Чехословацкой Республики способомъ. (Первая строка С. Ж. Д. ст. 13. гл. II. и К. Гр. ЧСР. § 3. п. 5.)

2) Сеймъ Подкарпатской Руси высылаетъ по пропорціи избирательныхъ группъ, представленныхъ въ Сеймѣ, въ парламентъ 14 депутатовъ, а въ сенатъ 7 сенаторовъ.

7) видавання правних норм щодо торговельного, гірничого й векслевого права;

8. справи публичних доріг, комунікації, почти й телеграфу;

9) законодавство в справах митових та державного монополю.

§ 6.

Автономія Підкарпатської Руси крім справ мовних, шкільної і поза шкільної освіти й виховання, віроісповідних справ і справ місцевої самоуправи, обнимає всі ділянки законодавчої та виконавчої влади а також судівництва, які в § 5. нинішнього закона не є означені виразно як загальнодержавні. (С. Ж. Д. ст. II. гл. II. і К. Гр. ЧСР. § 3. п. 4.).

§ 7.

1) Офіціяльною мовою Підкарпатської Руси являється мова руська (малоруська).

2) Для уживання мови національних меншин є міродайними постанови гл. I. і II. договору, заключеного 10-вересня 1919 року в Сан Жермені на Леї між Союзними й Приятельськими Великими Державами та Чехословаччиною.

§ 8.

Герб, прапор, національний гимн й інші знаки Підкарпатської Руси, як і їх відношення до державного гербу, прапору, гимну, й інших знаків. та спосіб їх уживання установить Сойм окремим законом.

§ 9.

Обовязані військовою службою з території Підкарпатської Руси, виконують військову службу у військових формаціях, стаціонованих на території Підкарпатської Руси, носять окремі відзнаки і на своїх прапорах в державних барвах уживають і барви Підкарпатської Руси. Офіціяльною мовою й мовою команди у військових формаціях Підкарпатської Руси являється мова руська (малоруська).

§ 10.

Головним городом Підкарпатської Руси являється: Ужгород.

II. Участь Підкарпатської Руси в законодавстві в загальнодержавних справах.

§ 11.

1) Території Підкарпатської Руси належиться відповідне представництво в законодавчім органі Чехословацької Републики, до якого вище названа територія висилає своїх представників, вибраних Конституційній грамоті Чехословацької Републики відповідним способом. (Перший рядок С. Ж. Д. ст. 13. гл. II. і К. Гр. ЧСР. § 3. п. 5.).

2) Сойм Підкарпатської Руси висилає відповідно пропорції виборчих груп, представлених в Соймі, до парламенту 14 послів, а до сенату 7 сенаторів.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

3) Число упомянутыхъ въ предыдущемъ пунктѣ депутатовъ и сенаторовъ послѣ окончательнаго установленія западной границы Подкарпатской Руси должно быть соразмѣрно увеличено.

4) Депутаты и сенаторы Подкарпатской Руси, высланные въ Національное Собраніе имѣютъ, право голоса въ Національномъ Собраніи только въ такихъ дѣлахъ, которыя не подлежатъ компетенціи Сейма Подкарпатской Руси. (Послѣдняя строка С. Ж. Д. ст. 13. гл. II. и § 6. настоящаго закона).

III. Автономная законодательная власть.

§ 12.

1) Законодательнымъ органомъ Подкарпатской Руси является Сеймъ. (К. Гр. ЧСР. гл. I. § 3. п. 4.)

2) Первый Сеймъ состоитъ изъ 45 членовъ, избираемыхъ населеніемъ Подкарпатской Руси въ настоящихъ ея административныхъ границахъ и изъ соотвѣтствующаго количества членовъ, избираемыхъ населеніемъ территорій, къ ней приключенныхъ (§§ 3—4.), всеобщимъ, прямымъ и тайнымъ голосованіемъ на пяти лѣтній срокъ.

3) Первые выборы въ Сеймъ должны быть проведены въ теченіи шести мѣсяцевъ послѣ опубликованія настоящаго конституціоннаго закона. На территоріяхъ, приключенныхъ къ автономной области уже послѣ выборовъ въ Сеймъ (§ 3., 4.) будутъ проведены дополнительные выборы наипозже до шести мѣсяцевъ, числя отъ дня приключенія территорій, а то на основаніи постановленій настоящаго конституціоннаго закона.

4) Засѣданія Сейма происходятъ въ главномъ городѣ Подкарпатской Руси.

§ 13.

1) Объ активномъ и пассивномъ избирательномъ правѣ въ Сеймъ, объ избирательныхъ округахъ и составленіи избирательныхъ комиссій, ровно-же о способахъ проведенія выборовъ и наконецъ объ избирательномъ судѣ Сеймомъ будутъ изданы особые законы.

2) До изданія въ предыдущемъ пунктѣ приведенныхъ законовъ, выборы въ Сеймъ происходятъ по постановленіямъ закона о выборахъ въ краевыя и окружныя представительства отъ дня 14 іюля 1927 г. № 126 Сб. з. и р. ЧСР. съ измѣненіями, изложенными въ приложеніи настоящаго закона.

§ 14.

1) Членство въ Сеймъ прекращается:

а) потерей пассивнаго избирательнаго права;

б) добровольнымъ отказомъ отъ мандата;

в) смертью;

г) въ случаѣ, опредѣленномъ въ § 19 п. 4.

2) Членство въ Сеймѣ, избраннаго по постановленіямъ § 13. п. 2. лица, прекратится и въ томъ случаѣ, если избранное лицо выбудетъ изъ избирательной группы, или партіи, по списку которыхъ было избрано. На мѣсто выбывшаго вступаетъ лицо, находящееся на томъ-же спискѣ, которое будетъ для этого опредѣлено компе-

3) Число згаданих в попередньому пункті послів і сенаторів по остаточнім установленню західної границі Підкарпатської Руси повинно бути відповідно збільшене.

4) Посли і сенатори Підкарпатської Руси вислані до Народнього Зібрання мають право голосу в Національнім Зібранню лише в таких справах, які не підлягають компетенції Сойму Підкарпатської Руси. (останнє речення (уступ) С. Ж. Д. ст. 13. гл. II. й § 6. нинішнього закона.).

III. Автономна законодавча влада.

§ 12.

1) Законодавчим органом Підкарпатської Руси являється Сойм. (К. Гр. ЧСР. гл. I. § 3. п. 4.).

2) Перший Сойм складається з 45 членів, яких вибирає населення Підкарпатської Руси в нинішніх її адміністраційних границях та з відповідного числа членів, яких вибирає населення територій, до неї прилучених (§§ 3—4.), загальним, прямим і тайним голосуванням на час пять років.

3) Перші вибори до Сойму мають бути переведені до шість місяців по оголошенню нинішнього конституційного закона. На територіях, прилучених до автономної области вже по виборах до Сойму, (§ 3., § 4.) будуть переведені доповняючі вибори найпізніше до шість місяців рахуючи від дня прилучення територій, і то на основі постанов цього конституційного закона.

4) Засідання Сойму відбуваються в головнім городі Підкарпатської Руси.

§ 13.

1) Про активне і пассивне виборче право до Сойму, про виборчі округи і склад виборчих комісій, як також про спосіб переведеня виборів, вкінці про виборчий суд Сойм видасть окремі закони.

2) До часу видання означених в попереднім пункті законів вибори до Сойму відбуваються по мисли постанови закона про вибори до краєвого й окружного заступництва з дня 14 червня 1927 р. Чис. 126 Зб. з. і р. ЧСР. зо змінами, наведеними в прилозі цього закона.

§ 14.

1) Членство до Сойму заникає:

а) втратою пассивного виборчого права;

б) добровільною резиґнацією з мандату;

в) смертю;

г) у випадку, означенім в § 19 п. 4.

2) Членство до Сойму особи, вибраної по мисли постанов § 13. п. 2. заникає в такому випадкові, коли вибрана особа перестане бути членом виборчої групи, або партії, на листі котрих була вибрана. На місце випадаючого наступає особа, яка находиться на тійже листі і буде для цього

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

тентнымъ органомъ партіи, или избирательной группы.

§ 15.

Провѣрку и удостовѣреніе выборовъ производитъ учрежденная при губерніальномъ управленіи областная избирательная комиссія (§ 47.). Противъ рѣшеній этой комиссіи можно внести жалобу къ избирательному суду, создаемому по смыслу § 13. настоящаго закона.

§ 16.

Члены Сейма и его комиссій пользуются такимъ же правомъ иммунитета, какъ и члены Національнаго Собранія Чехословацкой Республики. (К. Гр. ЧСР. §§ 23—25.). Также примѣняются къ нимъ постановленія закона о несовмѣстимости (incompatibilitas) членовъ Національнаго Собранія Чехословацкой Республики.

§ 17.

Діеты и льготы членовъ Сейма установитъ Сеймъ закономъ.

§ 18.

1) Языкомъ совѣщаній и дѣлопроизводства Сейма являетзя русскій языкъ.

2) Члены Сейма, принадлежащіе къ національнымъ меньшинствамъ Подкарпатской Руси, пользуются въ пленарныхъ засѣданіяхъ Сейма, или въ засѣданіяхъ его комиссій, такъ при устныхъ заявленіяхъ, какъ и въ письменныхъ отношеніяхъ и предложеніяхъ, русскимъ, или своимъ роднымъ языкомъ.

§ 19.

1) Учредительное засѣданіе Сейма созываетъ губернаторъ до 30 дней послѣ произведенныхъ выборовъ.

2) На учредительномъ засѣданіи Сейма приносятъ его члены къ рукамъ губернатора обѣтъ ниже слѣдующаго содержанія: »Обѣщаю быть вѣрнымъ Подкарпатской Руси и Чехословацкой республикѣ, блюсти законы, изданные Національнымъ собраніемъ Чехословацкой республики и Сеймомъ Подкарпатской Руси и исполнять возложенныя на меня избирателями обязанности добросовѣстно и по лучшему моему знанію.«

3) Тѣ члены Сейма, которые на учредительномъ засѣданіи Сейма не присутствовали, принесутъ обѣтъ къ рукамъ предсѣдателя Сейма въ ближайшемъ его засѣданіи.

4) Отказъ отъ принесенія обѣта влечетъ за свбой потерю мандата.

§ 20.

1) Сеймъ на своемъ учредительномъ засѣданіи избираетъ свой президіумъ, который состоитъ изъ:

1) предсѣдателя,
2) четырехъ товарищей предсѣдателя,
3) двухъ блюстителей порядка.

2) Тогда же избираетъ Сеймъ членовъ своего Постояннаго комитета. (§ 38.).

назначена компетентним органом партії або виборчої групи.

§ 15.

Провірку і затвердження виборів переводить обласна виборча комісія установлена при губерніяльній управі (§ 47.). Проти рішень цеі комісії можна подати скаргу до виборчого суду, установленого по думці § 13. цього закона.

§ 16.

Члени Сойму і його комісій користуються таким самим правом імунітету, як і члени Народнього Зібрання Чехословацької Републики (К. Гр. ЧСР. §§ 23—25). Також відноситься до них постанова закона, про несовмістимість (incompatibilitas) членів Народнього Зібрання Чехословацької Републики.

§ 17.

Дієти й вигоди членів Сойму установить Сойм законом.

§ 18.

1) Мовою нарад і діловодства Сойму являється мова руська (малоруська).

2) Члени Сойму, що належать до національних меншин Підкарпатської Руси, користуються на пленарних засіданнях Сойму або на засіданнях його комісій, так при устних заявах, як і при письменному відношенню і проєктах, руською (малоруською), або своєю рідною мовою.

§ 19.

1) Установче засідання Сойму скликує губернатор до 30 днів по переведенню виборів.

2) На установчому засіданню Сойму його члени складають обіт на руки губернатора слідуючого змісту: »Обіцяю бути вірним Підкарпатській Руси і Чехословацькій Републиці, зберігати закони, видані Народнім Зібранням Чехословацької Републики і Соймом Підкарпатської Руси і наложені на мене виборцями обовязки виконувати совісно і по найліпшому мойму знанно«

3) Члени Сойму, які на установчому засіданню не були присутні, зложать обіт на руки предсідника Сойму на найближчому засіданню.

4) Відмова зложення обіту потягає за собою втрату мандату.

§ 20.

1) Сойм на свойому установчому засіданню вибирає свою президію, яка складається з:

1) предсідника,
2) чотирьох товаришів предсідника,
3) двох впорядчиків.

2) Тоді вибирає також Сойм членів свого Постійного комітету. (§ 38.).

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

§ 21.

1) Правила внутренняго порядка и уставъ дѣлопроизводства Сейма опредѣляется автономнымъ наказомъ Сейма.

2) До изданія этого наказа мѣродатны для перваго Сейма постановленія закона № 325 отъ 12. апрѣля 1920 г. Сб. з. и р.

§ 22.

1) Работы Сейма происходятъ ежегодно въ двухъ сессіяхъ.

2) Сессію весеннюю созываетъ и открываетъ губернаторъ не позже 15 марта, а осеннюю не позже 15 октября каждаго года.

3) Сессіи открываются и закрываются рескриптомъ президента республики, изданнымъ на предложеніе губернатора.

4) Сессію нельзя закрыть, если на повѣсткѣ дня находится вопросъ о довѣріи губератору.

§ 23.

1) Засѣданія Сейма являются публичными. Опубликованіе въ печати вѣрнаго содержанія произнесенныхъ въ публичныхъ засѣданіяхъ рѣчей (заявленій) не подлежитъ отвѣтственности.

2) Въ случаяхъ, установленныхъ автономнымъ наказамъ, должны засѣданія Сейма происходить при закрытыхъ дверяхъ.

§ 24.

На предложеніе губернатора можетъ президентъ республики распустить Сеймъ, но губернаторъ долженъ въ теченіи 60 дней расписать и произвести новые выборы въ Сеймъ.

§ 25.

1) Для правосильности рѣшеній Сейма необходимо присутствіе неменѣе половины всѣхъ членовъ Сейма. Сеймъ выноситъ свои рѣшенія абсолютнымъ большинствомъ голосовъ.

2) Для рѣшеній, относящихся къ измѣненію или пополненію настоящаго закона, необходимы голоса двухъ третей всѣхъ членовъ Сейма.

§ 26.

Губернаторъ имѣетъ право принимать участіе въ засѣданіяхъ Сейма и его Постояннаго комитета, дѣлать предложенія, но правомъ подачи голоса пользуется только въ томъ случаѣ, если является членомъ Сейма.

§ 27.

По требованію Сейма обязанъ губернаторъ лично явиться въ засѣданіи Сейма, дать Сейму поясненія, и вообще отвѣчать на поставленные ему вопросы. Губернатору предоставляется слово и внѣ очереди, когда онъ пригласится къ слову.

§ 28.

Шефы отдѣленій губерніальнаго управленія имѣютъ право, а по требованію 1/3 членовъ

§ 21.

1) Правила внутрішнього порядку і регулямін діловодства Сойму установлюється автономним наказом Сойму.

2) Для видання такого наказу є міродайними для першого Сойму постанови закона ч. 325 з 12. квітня 1930 р. Зб. з. і р.

§ 22.

1) Праці Сойму відбуваються кожного року в двох сесіях.

2) Весняну сесію скликує і відкриває губернатор не пізніше 15 березня, а осінню не пізніше 15 жовтня кожного року.

3) Сесії відкриваються і закриваються рескриптом президента републики, виданим на внесок губернатора.

4) Сесію не можна закрити, коли на денному порядку є питання про довіря губернаторові.

§ 23.

1) Засідання Сойму є публичні. Оголошення в пресі точного змісту виголошених на публичному засіданню рефератів не підлягає відповідальности.

2) У випадках, установлених автономним наказом, засідання Сойму відбуваються при замкнених дверях.

§ 24.

На внесок губернатора президент републики може розпустити Сойм, але губернатор обовязаний до 60 днів розписати і перевести нові вибори до Сойму.

§ 25.

1) Для правосильности рішення Сойму є необхідна присутність найменше половини всіх членів Сойму. Сойм видає свої рішення абсолютною більшістю голосів.

2) Для рішень, які відносяться до зміни або доповнення нинішнього закона, є необхідні голоси двох третин всіх членів Сойму.

§ 26.

Губернатор має право брати участь на засіданнях Сойму і його Постійного комітету, подавати внески, але правом голосу користується лише в тому випадку, коли є членом Сойму.

§ 27.

На домагання Сойму губернатор є обовязаний особисто явитися на засідання Сойму, подати Соймові пояснення, і взагалі відповідати на поставлені йому питання. Губернаторові уділюється слово і поза денним порядком, коли він зголоситься до слова.

§ 28.

Начальники відділів губерніяльної управи мають право, а на домагання 1/3 членів соймових

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

сеймовыхъ комиссій обязаны явиться передъ комиссіями, подавать предложенія и поясненія и отвѣчать на всякіе поставленные имъ вопросы.

§ 29.

1) Губернаторъ имѣетъ право, а по письменному требованію одной трети членовъ Сейма, или половины членовъ Постояннаго комитета Сейма обязанъ созвать Сеймъ на внѣочередное засѣданіе — до 14 дней отъ подачи письменнаго требованія.

2) Если губернаторъ не созвалъ Сеймъ на очередное или внѣочередное засѣданіе на срокъ, тогда до 14 дней отъ истеченія срока созветъ Сеймъ его предсѣдатель.

§ 30.

Въ законодательную компетенцію Сейма входятъ дѣла языковыя, школьнаго и внѣшкольнаго просвѣщенія, вѣроисповѣдныя, а также и дѣла мѣстнаго управленія и всѣ тѣ дѣла, которыя настоящій законъ (§ 5.) опредѣленно не обозначаетъ, какъ дѣла общегосударственныя.

§ 31.

1) Законы Сейма, противорѣчащіе настоящему конституціонному закону, не дѣйствительны.

2) Въ случаѣ разногласія относительно дѣйствительности закона, принятаго Сеймомъ, спорный вопросъ рѣшаетъ паритная конституціонно-правовая комиссія. (§ 33. п. 2.)

§ 32.

Тѣ законы, изданные Національнымъ собраніемъ Чехословацкой республики до вступленія въ силу настоящаго конституціоннаго закона, которые регулировали вопросы, подлежащіе законодательной компетенціи Сейма, теряютъ свою силу на территоріи Подкарпатской Руси, если вынесенный Сеймомъ законъ это опредѣленно выразитъ.

§ 33.

1) Если бы Сеймъ сочелъ какой нибудь законъ, изданный Національнымъ собраніемъ Чехословацкой Республики по общимъ съ Подкарпатской Русью дѣламъ, противоконституціоннымъ (§ 5.), то имѣетъ право поднять вопросъ передъ паритной конституціонно-правовой комиссіей о конституціонности закона, вынесеннаго Національнымъ собраніемъ Чехословацкой Республики.

2) Въ паритную конституціонно-правовую комиссію, приведенную въ предыдущемъ пунктѣ, высылаютъ одинакое число представителей членовъ Національное собраніе Чехословацкой Республики и Сеймъ Подкарпатской Руси. Членовъ паритной конституціонно-правовой коммиссіи со стороны Подкарпатской Руси избираетъ Сеймъ по предложенію губернатора.

§ 34.

1) Законопроекты предлагаетъ Сейму губер-

комісій обовязані явитися перед комісіями, подавати внески і пояснення та відповідати на всякі поставлені їм запити.

§ 29.

1) Губернатор має право, а на писемне домагання одної третини членів Сойму, або половини членів Постійного комітету Сойму обовязаний скликати Сойм на надзвичайне засідання — до 14 днів від подання писемного домагання.

2) Коли губернатор не скликав Сойм на звичайне або надзвичайне засідання на час, тоді до 14 днів від упливу терміну скличе Сойм його предсідник.

§ 30.

До законодавчої компетенції Сойму входять справи мови, шкільної і позашкільної освіти, віроісповідання, а також справи місцевої самоуправи і всі ці справи, які закон (§ 5.) виразно не означає, як справи загально державні.

§ 31.

1) Закони Сойму, які суперечать цьому конституційному законові, неважні.

2) В случаю спору щодо важности закона, принятого Соймом, спірне питання рішає паритна конституційно-правнича комісія. (§ 33. п. 2.)

§ 32.

Ті закони, видані Народним Зібранням Чехословацької Републики перед вступленням в силу цього конституційного закона, які регулювали питання, підпадаючі законодавчій компетенції Сойму, тратять свою силу на території Підкарпатської Руси, коли ухвалений Соймом закон це виразно зазначить.

§ 33.

1) Коли б Сойм уважав якийсь закон, виданий Народним Зібранням Чехословацької Републики в загальних справах, що торкаються теж і Підкарп. Руси за протиконституційний (§ 5.), то має право підняти питання перед паритною конституційно-правничою комісією про конституційність закона, ухваленого Народнім Зібранням Чехословацької Републики.

2) До паритної конституційно-правної комісії, згаданої в попередньому пункті, висилають однакове число заступників Народнє Зібрання Чехословацької Републики і Сойм Підкарпатської Руси. Членів паритної конституційно-правничої комісії за Підкарпатську Русь вибирає Сойм на внесок губернатора.

§ 34.

1) Законопроекти предкладає Соймові губер-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

наторъ, однако, и члены Сейма имѣютъ право предложить законопроекты при соблюденіи предписаній, предусмотренныхъ автономнымъ наказомъ.

2) Законопроекты, или предложенія, внесенныя Сейму губернаторомъ, или членами Сейма соотвѣтственно автономному наказу, обязанъ Сеймъ поставить на повѣстку дня и разбирать ихъ.

§ 35.

Законы Сейма подписываютъ президентъ республики и губернаторъ Подкарпатской Руси и объявляются въ »Сборникѣ законовъ и распоряженій для Подкарпатской Руси«.

§ 36.

1) Президентъ республики имѣетъ право возвратить предложенные ему губернаторомъ для подписи законы — до 30 дней отъ предложенія.

2) Если возвращенный президентомъ республики законъ Сеймъ и второй разъ приметъ $^2/_3$ большинствомъ голосовъ всѣхъ своихъ членовъ въ поименномъ голосованіи, тогда такой законъ долженъ быть объявленъ въ »Сборникѣ законовъ и распоряженій для Подкарпатской Руси« за подписью губернатора.

§ 37.

1) Сеймъ заботится о защитѣ имущества институцій и фондовъ Подкарпатской Руси, исполняетъ надъ ними надзоръ, ровно-же и надъ хозяйничаніемъ государственныхъ предпріятій и институцій, дѣйствующихъ на территоріи Подкарпатской Руси.

2) Сеймъ исполняетъ надзоръ такъ надъ дѣятельностью губернатора, какъ надъ управленіемъ края.

3) Сеймъ имѣетъ право для этой цѣли высылать слѣдственныя комиссіи, которымъ всѣ вѣдомства, дѣйствующія на территоріи Подкарпатской Руси, обязаны предоставить требуемые ими документы и другія бумаги.

4) Отчужденіе имущества институцій и фондовъ Подкарпатской Руси можетъ произойти только на основаніи закона, изданнаго Сеймомъ.

§ 38.

1) Сеймъ исполняетъ надзоръ надъ государственнымъ имуществомъ и государственными предпріятіями, находящимися на торриторіи Подкарпатской Руси, заботится, о томъ, чтобы ихъ доходы были обращаемы въ пользу края.

2) Государственное имущество, находящееся на территоріи Подкарпатской Руси, не можетъ быть отчуждено безъ согласія Сейма.

3) Для проведенія земельной и лѣсной реформъ на имѣніяхъ государственныхъ, областныхъ и частныхъ, находящихся на территоріи Подкарпатской Руси, необходимо согласіе Сейма.

натор, але і члени Сойму мають право предложити законопроєкт коли додержать приписів, передбачених автономним наказом.

2) Законопроєкти, або внески, предложені Соймові губернатором, або членами Сойму відповідно автономному наказу, обовязаний Сойм поставити на денний порядок і їх розбирати.

§ 35.

Закони Сойму підписують президент републики і губернатор Підкарпатської Руси і оголошується їх в »Збірнику законів і розпорядків для Підкарпатської Руси«.

§ 36.

1) Президент Републики має право повернути предложені йому губернатором закони до підпису — до 30 днів від дня предложення.

2) Коли повернений президентом Републики закон Сойм і другий раз ухвалить 2/3 більшістю голосів всіх своїх членів в поіменному голосуванню, тоді такий закон мае бути оголошений в »Збірці законів і розпорядків для Підкарпатської Руси« за підписом губернатора.

§ 37.

1) Сойм старається про охорону майна інституцій і фондів Підкарпатської Руси, виконує надзір над ними а також і над господаркою державних підприємств та установ на території Підкарпатської Руси.

2) Сойм виконує надзір так над діяльністю губернатора, як і над управою краю.

3) В тій цілі Сойм має право висилати слідчі комісії, яким всі установи, на території Підкарпатської Руси, обовязані предложити потрібні їм документи й інші письма.

4) Відчуження майна інституцій і фондів Підкарпатської Руси можна перевести лише на основі закона виданого Соймом.

§ 38.

1) Сойм виконує надзір над державним маєтком і державними підприємствами, які находяться на території Підкарпатської Руси, дбає про те, щоб їх прибутки були зуживані на користь краю.

2) Державне майно, яке находиться на території Підкарпатської Руси, не може бути відчужене без згоди Сойму.

3) Для переведення земельної і лісової реформи на маєтках державних, обласних і приватних, що находяться на території Підкарпатської Руси, є необхідна згода Сойму.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

IV. Постоянный комитетъ.

§ 39.

1) Въ случаѣ распуска Сейма, во время отсрочки засѣданій, или въ случаѣ другого перерыва въ засѣданіяхъ Сейма, переходятъ права Сейма временно съ ограничаніями въ § 40 перечисленными на Постоянный комитетъ Сейма, состоящій изъ 9 членовъ, избранныхъ на учредительномъ засѣданіи Сейма на основаніи пропорціональнаго представительства на время одного года. Губернаторъ не можетъ быть членомъ этого комитета.

2) Постоянный комитетъ избираетъ изъ своей среды предсѣдателя и товарища предсѣдателя.

§ 40.

Постоянный комитетъ пользуется правомъ рѣшать по всѣмъ дѣламъ, входящимъ въ компетенцію Сейма, однако, не имѣетъ права:

а) измѣнить основный законъ объ автономіи Подкарпатской Руси;

б) установить пропорцію (квоту) участія автономной области въ государственномъ бюджетѣ;

в) установить бюджетъ края;

г) выразить недовѣріе губернатору;

д) обременить населеніе Подкарпатской Руси новыми податями;

е) дать согласіе на отчужденіе государственнаго, областнаго или частнаго имущества, находящагося на территоріи Подкарпатской Руси.

§ 41.

1) Для правосильности рѣшеній Постояннаго комитета нужно присутствіе не менѣе 5 членовъ. По такимъ дѣламъ, въ которыхъ требуется иначе законъ, необходимо согласіе большинства всѣхъ его членовъ. Въ прочихъ же дѣлахъ достаточно абсолютное большинство голосовъ присутствующихъ членовъ.

2) Въ такихъ безотлагательныхъ дѣлахъ, которыя впрочемъ подлежатъ законодательной компетенціи Сейма, можетъ Постоянный комитетъ рѣшать только по предложенію губернатора, одобренному предварительно президентомъ республики.

3) Рѣшенія Постояннаго комитета по такимъ дѣламъ, которыя подлежатъ законодательной компетенціи Сейма, провѣряются подписями президента республики и губернатора Подкарпатской Руси, по всѣмъ остальнымъ дѣламъ подписываются только губернаторомъ. Всѣ рѣшенія Постояннаго комитета объявляются въ »Сборникѣ законовъ и распоряженій для Подкарпатской Руси«.

§ 42.

Рѣшенія Постояннаго комитета теряютъ автоматически свою силу, если Сеймъ ихъ въ теченіи двухъ мѣсяцевъ послѣ возобновленія своихъ засѣданій не подтвердитъ.

IV. Постійний комітет.

§ 39.

1) На випадок розпущення Сойму, в часі відложення засідань, або на випадок другої перерви в засіданнях Сойму, переходять права Сойму тимчасово з обмеженнями в § 40 наведеними на Постійний комітет Сойму, який складається з 9 членів, вибраних на установчому засіданню Сойму на основі пропорціонального заступлення на час одного року. Губернатор не може бути членом цього комітету.

2) Постійний комітет вибирає з поміж себе предсідника і товариша предсідника.

§ 40.

Постійний комітет має право рішати у всіх справах, що належать до компетенції Сойму, одначе, не має права:

а) змінити основний закон про автономію Підкарпатської Руси;

б) установити пропорцію (квоту) участи автономної области в державному бюджеті;

в) установити бюджет краю;

г) висказати недовіря губернаторові;

д) наложити на населення Підкарпатської Руси нові податки;

е) дати згоду на відчуження державного, обласного або приватного маєтку, який находиться на території Підкарпатської Руси.

§ 41.

1) До правосильности рішень Постійного комітету необхідна присутність найменше 5 членів. У таких справах, для яких інакше треба закону, необхідна згода більшости всіх його членів. В інших справах вистарчить абсолютна більшість голосів присутніх членів.

2) В таких невідкладних справах, які інакше підлягають законодавчій компетенції Сойму, може Постійний комітет рішати лише на внесення губернатора, одобрене перед тим президентом Републики.

3) Рішення Постійного комітету в таких справах, які підлягають законодавчій компетенції Сойму затверджуються підписами президента Републики і губернатора Підкарпатської Руси, у всіх інших справах підписуються лише губернатором. Всі рішення Постійного комітету оголошується в »Збірці заюнів і розпорядків для Підкарпатської Руси«.

§ 42.

Рішення Постійного комітету тратять свою силу автоматично, коли Сойм по обновленню своїх засідань не затвердить їх до двох місяців.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

V. Исполнительная власть.

§ 43.

1) Исполнительная власть при ограничаніяхъ, названныхъ въ § 5. настоящаго конституціоннаго закона, входитъ на территоріи Подкарпатской Руси въ компетенцію автономіи.

2) Исполнительная власть, поскольку она не входитъ въ компетенцію общинъ, городовъ, автономныхъ корпорацій и церковныхъ общинъ, находится на территоріи Подкарпатской Руси въ рукахъ органовъ автономнаго управленія.

§ 44.

Во главѣ автономнаго управленія стоитъ губернаторъ, котораго по предложенію предсѣдателя Сейма назначаетъ президентъ республики изъ трехъ лицъ, кандидированныхъ Сеймомъ.

§ 45.

Губернаторомъ можетъ быть назначенъ гражданинъ Чехословацкой республики карпаторусскаго происхожденія, довершившій 35 годъ жизни, владѣющій русскимъ языкомъ такъ въ словѣ, какъ и въ письмѣ, имѣющій пассивное избирательное право. Губернаторъ принесетъ къ рукамъ президента республики обѣтъ слѣдующаго содержанія: »Обѣщаю на свою честь и совѣсть стараться о благѣ Подкарпатской Руси и Чехословацкой республики и блюсти законы«.

§ 46.

1) Губернаторъ является исполнительнымъ органомъ Сейма. Въ этомъ качествѣ онъ:

а) исполняетъ законы Сейма и рѣшенія Постояннаго комитета;

б) пользуется правомъ изданія распоряженій съ ограничаніями, предусмотренными закономъ;

в) назначаетъ, при ограничаніи для общаго главы государства предоставленнаго права назначенія (К. Гр. ЧСР. § 64. п. 8.), на территоріи Подкарпатской Руси дѣйствующихъ всѣхъ государственныхъ и автономныхъ чиновниковъ;

г) предлагаетъ для назначенія тѣхъ, назначеніе, которыхъ предоставлено главѣ государства.

2) Губернаторъ за всѣ свои дѣйствія отвѣчаетъ передъ Сеймомъ. Способы привлеченія губернатора къ отвѣтственности установитъ Сеймъ закономъ.

3) Постановленія предыдущаго пункта не касаются частной и уголовной отвѣтственности губернатора.

§ 47.

1) Губерніальное управленіе во главѣ съ губернаторомъ, а также и другіе органы автономнаго управленія и ихъ компетенцію, установитъ Сеймъ особымъ закономъ.

2) Чиновники всѣхъ государственныхъ и автономныхъ вѣдомствъ и служащіе прочихъ инсти-

V. Виконавча власть.

§ 43.

1) Виконавча власть, при обмеженях наведених в § 5. цього конституційного закона, входить на території Підкарпатської Руси в компетенцію автономії.

2) Виконавча власть, оскільки вона не належить до компетенції громад, міст, автономних корпорацій і церковних громад, находиться на території Підкарпатської Руси в руках органів автономної упраеи.

§ 44.

На чолі автономної управи стоїть губернатор, якого назначає президент Републики на внесок предсідника Сойму з трьох осіб, кандидованих Соймом.

§ 45.

Губернатором може бути назначений громадянин Чехословацької Републики підкарпатського руського (малоруського) походження, який заповнив 35 років життя, володіє руською (малоруською) мовою в слові і письмі та має пассивне виборче право. Губернатор складає на руки президента републики обіт слідуючого змісту: »Обіцюю на свою честь і совість старатися про добро Підкарпатської Руси і Чехословацької Републики та зберігати закони«.

§ 46.

1) Губернатор являється виконавчим органом Сойму. В цьому характері він:

а) виконує закони Сойму і рішення Постійного комітету;

б) має право видавати розпорядки з обмеженнями, предвидженими законом;

в) назначає, з обмеженням для спільного голови держави застереженого права назначування (К. Гр. ЧСР. § 64 п. 8.), на території Підкарпатської Руси чинних всіх державних і автономних урядників;

г) предкладає до іменування тих, назначення яких є застережено голові держави.

2) Губернатор відповідає перед Соймом за цілу свою діяльність. Способи потягнення губернатора до відповідальности установить Сойм законом.

3) Постанови попереднього пункту не відносяться до цивільної і карної відповідальности губернатора.

§ 47.

1) Губерніяльну управу на чолі з губернатором, а також і другі органи автономної управи та їх компетенцію, установить Сойм окремим законом.

2) Урядовці всіх державних і автономних урядів і службовці інших інституцій, чинних

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

туцій, дѣйствующихъ на территоріи Подкарпатской Руси, должны быть назначаемы изъ коренныхъ жителей этой территоріи.

3) Изъ просителей съ предписаннымъ образованіемъ принадлежитъ преимущество тѣмъ, кто сами, или ихъ родители (законные опекуны) уже до 8 мая 1919 года имѣли на территоріи Подкарпатской Руси постоянное жилище.

4) Уклоненія отъ постановленій пунктовъ 2) и 3) допустимы только въ томъ случаѣ, если между просителями нѣтъ лица съ соотвѣтствующимъ образованіемъ, имѣющаго постоянное жилище на территоріи Подкарпатской Руси.

5) Постановленія въ пунктахъ 2), 3) и 4), принявъ во вниманіе также и постановленія § 46. п. 1., должны быть соотвѣтственно примѣнены и къ находящимся на активной государственной службѣ чиновникамъ и другимъ служащимъ, находящимся на территоріи Подкарпатской Руси во время вступленія въ силу настоящаго закона. Для утвержденія этихъ чиновниковъ въ ихъ служебномъ распредѣленіи необходимо согласіе губернатора. Губернаторъ въ связи съ выполненіемъ этого своего права сдѣлаетъ докладъ Сейму для одобренія.

§ 48.

Дѣла правосудія на территоріи Подкарпатской Руси (§ 6.) опредѣляются особыми законами Сейма.

VI. Финансы.

§ 49.

1) Все движимое и недвижимое имущество, находящееся на территоріи Подкарпатской Руси, обозначенной ближе въ §§-ахъ 3. и 4. и которое до державнаго переворота было собственностью мадьярскаго государства, далѣе то движимое и недвижимое имущество, которое послѣ державнаго переворота на территоріи Подкарпатской Руси пріобрѣло Чехословацкое государство, переходитъ въ собственность автономной Подкарпатской Руси.

2) Въ автономныхъ дѣлахъ Подкарпатская Русь имѣетъ свой особый краевый бюджетъ, который установитъ Сеймъ закономъ. Бюджетный годъ Подкарпатской Руси совпадаетъ съ бюджетнымъ годомъ Чехословацкой республики.

3) При губерніальномъ управленіи дѣйствуетъ контрольное вѣдомство, предсѣдателя котораго назначаетъ глава государства изъ трехъ лицъ, предложенныхъ Сеймомъ. Это контрольное вѣдомство составляетъ годичный заключительный отчетъ о хозяйничаніи автономной области.

4) Такъ бюджетъ, какъ и заключительный отчетъ, предлагаетъ Сейму губернаторъ.

§ 50.

1) Всѣ государственныя подати, сборы и оплаты на автономной области устанавливаетъ Сеймъ, по возможности въ согласіи съ всеобщей податной и сборной системой Чехословацкой республики, принимая, однако, во вниманіе хозяйственныя и финансовыя отношенія автономной области.

на території Підкарпатської Руси, мають бути назначувані з корінних жителів цеї території.

3) Право першенства належиться таким просителям які кромі приписаної освіти самі, або їх родичі (законі опікуни) вже до 8 травня 1919 року мали на території Підкарпатської Руси місце постійного житла.

4) Виїмки з постанов наведенних в пунктах 2) і 3) допустимі лише на той випадок, коли між просителями нема особи з відповідною освітою, яка має постійне житло на території Підкарпатської Руси.

5) Постанови в пунктах 2), 3) і 4) взявши під увагу також і постанови в § 46. п. 1., мають бути відповідно примінені також і до тих урядовців та інших службовців, які находилися або в час вступлення в силу цього закона находяться в активній державній службі на території Підкарпатської Руси. Для затвердження цих урядовців в їх службовім приділенню є необхідна згода губернатора. У звязку з виконанням цього права, губернатор подасть свій доклад Соймові для одобрення.

§ 48.

Справи судівництва на території Підкарпатської Руси (§ 6.) будуть установлені окремими законами Сойму.

VI. Фінанси.

§ 49.

1) Все движиме і недвижиме майно, яке находиться на території Підкарпатської Руси, означеній ближче в §§ ах 3 і 4. і яке до державного перевороту було властністю мадярської держави, далі те движиме і недвижиме майно, яке по державнім перевороті на території Підкарпатської Руси набула Чехословацька держава, переходить у власність автономної Підкарпатської Руси.

2) В автономних справах Підкарпатська Русь має свій окремий краєвий бюджет, який установляє Сойм законом. Бюджетовий рік Підкарпатської Руси сходиться з бюджетовим роком Чехословацької Републики.

3) При губерніяльній управі є надзірний уряд, його предсідника іменує голова держави з трьох осіб, предложених Соймом. Цей надзірний уряд виготовляє річне замкнення рахунків про господарство автономної области.

4) Так бюджет, як і замкнення рахунків, предкладає Соймові губернатор.

§ 50.

1) Всі державні податки і оплати на автономній области установлює Сойм, по можливости згідно з загальною податковою і оплатовою системою Чехословацької Републики, беручи, одначе, під увагу господарські і фінансові відносини автономної области.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

2) Въ предыдущемъ пунктѣ приведенные, а также и всѣ остальные государственные доходы, собранные на территоріи Подкарпатской Руси, или оттуда происходящіе, включая сюда и государственные монополы, принадлежатъ Подкарпатской Руси, взыскиваются и управляются финансовыми органами автономнаго управленія.

§ 51.

1) Ту часть (квоту), которая изъ доходовъ, названныхъ въ § 50. можетъ быть обращаема на покрытіе общегосударственныхъ расходовъ, установливаютъ Сеймъ Подкарпатской Руси и Національное собраніе Чехословацкой республики путемъ соглашенія.

2) Приходы и расходы по общегосударственнымъ дѣламъ въ отношеніи къ Подкарпатской Руси должны быть отмѣчены въ особыхъ статьяхъ такъ въ государственномъ бюджетѣ, какъ и въ заключительномъ отчетѣ.

§ 52.

1) Всякіе государственные доходы, собранные на территоріи Подкарпатской Руси, или оттуда происходящіе (§ 50.), должны быть употребимы въ первую очередь на покрытіе расходовъ автономнаго управленія Подкарпатской Руси и на полезныя инвестиціи на этой территоріи. Такъ же часть (квота), установленная для покрытія общегосударственныхъ расходовъ (§ 51. п. 1.), должна быть употребима въ первую очередь на покрытіе общегосударственныхъ расходовъ (инвестицій), возникшихъ на автономной области.

2) Объ умѣщеніи эвентуальныхъ излишковъ, оставшихся послѣ покрытія расходовъ, приведенныхъ въ предыдущемъ пунктѣ, рѣшаютъ, а также о покрытіи случайныхъ недостатковъ (дефицитовъ) автономнаго управленія заботятся Національное собраніе Чехословацкой республики и Сеймъ Подкарпатской Руси путемъ соглашенія.

VII. Карпаторусское министерство.

§ 53.

1) Съ цѣлью установленія тѣсной связи между управленіемъ автономной области и центральнымъ управленіемъ Чехословацкой республики, и съ цѣлью защиты интересовъ автономной области, организуется карпаторусское министерство во главѣ котораго долженъ стоять министръ безъ портфеля, которымъ можетъ быть лицо только карпаторусскаго происхожденія. Этотъ министръ является членомъ правительства и отвѣчаетъ передъ Національнымъ собраніемъ Чехословацкой республики.

2) Губернаторъ Подкарпатской Руси передаетъ предложенія главѣ государства, или правительству республики, посредствомъ карпаторусскаго министра. Министръ обязанъ немедленно предложить ихъ по назначенію, но можетъ въ препроводительномъ докладѣ изложить свою точку зрѣнія о томъ, покрываются ли эти предложенія съ основными законами Чехословацкой республики и конституціоннымъ закономъ Подкарпатской Руси.

2) В попереднім пункті наведені, а також і всі інші державні доходи, зібрані на території Підкарпатської Руси, або звідти походячі, включно до цього і державні монополі, належать Підкарпатській Руси, вибирають і управляють ними фінансові органи автономної управи.

§ 51.

1) Ту частину (квоту), яка з доходів, наведених в § 50., може бути ужита на покриття загальнодержавних видатків, установлює Сойм Підкарпатської Руси і Народнє Зібрання Чехословацької Републики дорогою порозуміння.

2) Доходи і розходи в справах загально державних у відношенню до Підкарпатської Руси мають бути позначені в окремих позиціях (статях) так в державнім бюджеті, як і в рахунковім замкненню.

§ 52.

1) Всякі державі доходи, зібрані на території Підкарпатської Руси, або які звідти походять (§ 50.), мають бути ужиті в першу чергу на покритя видатків автономної управи Підкарпатської Руси і на корисні інвестиції на цій тороторії. Також частина (квота), установлена для покриття загальнодержавних видатків (§ 51. п. 1.), має бути ужита в першу чергу на покритя загальнодержавних видатків (інвестицій), які повстали на території автономної области.

2) Як треба поступити з евентуальною надвижкою, яка осталася після покритя разходів, уведених в попереднім пункті, рішає про це як також і про покритя випадкових недостатків (дефіцітів) автономної управи старається Народнє Зібрання Чехословацької Републики і Сойм Підкарпатської Руси в дорозі порозуміння.

VII. Підкарпатське міністерство.

§ 53.

1) В цілі установлення тісного звязку між управою автономної области і центральною управою Чехословцької Републики і в цілі охорони інтересів автономної области, організується підкарпатське міністерство, на чолі якого повинен стояти міністр без портфеля, яким може бути лише особа підкарпатського руського (малоруського) походження. Цей міністер являється членом правительства і є відповідальний перед Народнім Зібранням Чехословацької Републики.

2) Губернатор Підкарпатської Руси передає внески голові держави, або правительству Републики через підкарпатського міністра. Міністер обовязаний негайно предложити їх по призначенню, але може в супроводнім письмі висказати свій погляд про те, чи згідні ці внесення з основними законами Чехословацької Републики і конституційним законом Підкарпатської Руси.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

3) Карпаторусскій министръ слѣдитъ за законами Національнаго собранія Чехословацкой републики, правительственными распоряженіями и всякаго рода мѣропріятіями исполнительныхъ органовъ общегосударственныхъ и старается, чтобы этими не были нарушены автономныя права Подкарпатской Руси. Противъ законопроектовъ, законовъ, правительственныхъ распоряженій и всякаго рода мѣропріятій, нарушающихъ автономныя права Подкарпатской Руси, дѣлаетъ соотвѣтствующія представленія въ совѣтѣ министровъ и посредствомъ губернатора извѣщаетъ Сеймъ о результатѣ своихъ мѣропріятій.

3) Організація карпаторусскаго министерства проведется по смыслу §§ 70—93 Конституціонной грамоты Чехословацкой республики въ согласіи съ постановленіями настоящаго конституціоннаго закона.

§ 54.

1) Настоящій законъ является дополнительной частью конституціоннаго закона Чехословацкой республики. Законы, содержащіе этому закону противорѣчащія постановленія, теряютъ свою силу.

2) Настоящій законъ можетъ быть измѣненъ только послѣ предшедствующаго соглашенія между Національнымъ собраніемъ Чехословацкой республики и Сеймомъ Подкарпатской Руси. (§ 25. п. 2.).

3) Настоящій законъ будетъ объявленъ въ »Сборникѣ законовъ и распоряженій Чехословацкой республики« и въ »Сборникѣ законовъ и распоряженій для Подкарпатской Руси«.

4) Настоящій законъ вступаетъ въ силу въ день его объявленія и проведеніе его въ жизнь поручается правительству Чехословацкой республики и губернатору Подкарпатской Руси.

3) Підкарпатський міністер слідкує за законами Народнього Зібрання Чехословацької Републики, розпорядками правительства і всякого рода заходами виконавчих органів загальнодержавних і дбає, щоб ними не були нарушені автономні права Підкарпатської Руси. Против законопроєктів, законів, разпорядків правительства і всякого рода заходів, які нарушують автономні права Підкарпатської Руси. робить відповідні внесення в міністерській раді і через губернатора повідомляє Сойм про результат своїх заходів.

4) Організація підкарпатського міністерства буде переведена по думці §§ 70—93 Конституційної грамоти Чехословацької Републики у згоді з постановами цього конституційного закона.

§ 54.

1) Цей закон являється доповняючою частиною конституційного закона Чехословацької Републики. Закони, які містять в собі постанови суперечні цьому законові, тратять свою силу.

2) Цей закон може буди змінений лише за попередньою згодою між Народнім Зібранням Чехословацької Републики і Соймом Підкарпатської Руси. (§ 25. п. 2.).

3) Цей закон буде оголошенний в »Збірці законів і розпорядків Чехословацької Републики« і в »Збірці законів і розпорядків Підкарпатської Руси«.

4) Цей закон вступає в силу в день його оголошення а переведення його в життя доручається правительству Чехословацької Републики та губернаторові Підкарпатської Руси.

Единогласно принятъ и одобренъ общимъ собраніемъ Центральной Русской Народной Рады въ Ужгородѣ 28 ноября 1936 года.

Правленіе Ц. Р. Н. Р.

Д-ръ Іосифъ Каминскій с. р. **о. Августин Волошин** с. р.

Др. Михайло Бращайко с. р. **Андрей Бродій** с. р. **Василій Щерецкій** с. р.

Др. Никола Долинай с. р. **Др. Юлій Бращайко** с. р.

Петръ Гаевичъ с. р. **Д-ръ Иванъ Жидовскій** с. р. **Михаилъ Демко** с. р.

Михаилъ Поповичъ с. р. **Михаилъ Василенко** с. р.

Степан Клочурак с. р. **Миронъ Стрипскій** с. р. **Юлій Фельдешій** с. р.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

ПРИЛОЖЕНІЕ

КЪ § 13. П. 2. ЗАКОНА О КОНСТИТУЦІИ АВТОНОМНОЙ ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ.

До проведенія въ жизнь автономнаго закона Подкарпатской Руси о выборахъ въ Сеймъ, выборы происходятъ по постановленіямъ закона № 126 отъ 14 іюля 1927 года Сб. з. и р. о выборахъ въ краевыя и окружныя представительства — при слѣдующихъ измѣненіяхъ:

§ 1. п. 1. звучитъ: »Активное избирательное право въ учредительный Сеймъ Подкарпатской Руси имѣетъ каждый гражданинъ Чехословацкой республики, постоянный житель Подкарпатской Руси, безъ различія пола, достигшій въ день опубликованія избирательныхъ списковъ 21 годъ жизни, который до 8 мая 1919 года имѣлъ право принадлежности или постоянное мѣстожительство въ одной изъ политическихъ общинъ автономной области на югѣ Карпатъ, или если это право имѣли его родители (законные опекуны), и который не лишенъ избирательнаго права въ сельское представительство. Исполненіемъ военной службы, или временнымъ занятіемъ внѣ предѣловъ Подкарпатской Руси не теряются права на постоянное жительство въ предѣлахъ автономной территоріи.

Лица, исполняющіе активную военнную службу или состоящіе въ жандармской службѣ, не имѣютъ избирательнаго права. Все же временное исполненіе военной должности во время маневровъ не ограничиваетъ пользованія избирательнымъ правомъ.

Каждый избиратель имѣетъ избирательное право только въ одной политической общинѣ и исполняетъ его лично.

§ 5. звучитъ: »Членомъ Сейма можетъ быть избранъ каждый гражданинъ республики, безъ различія пола, окончившій по крайней мѣрѣ 4 класса народной школы, который довершилъ до дня расписанія выборовъ въ Сеймъ 30 годъ жизни и до 8. мая 1919 года въ одной изъ политическихъ общинъ автономной территоріи имѣлъ право на принадлежность или постоянное мѣстожительство, или если это имѣли его родители (законные опекуны). Потеря автивнаго избирательнаго права влечетъ за собой потерю пассивнаго избирательнаго права«.

§ 6. звучитъ: »Членами Сейма не могутъ быть:

а) члены краевыхъ и окружныхъ предстаставительствъ;

б) чиновники, служаціе, судьи, профессора,

ПРИЛОГА

ДО § 13. П. 2. ЗАКОНА ПРО ЗАВЕДЕННЯ АВТОНОМІЇ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

До часу переведення в життя автономного закона Підкарпатської Руси про вибори до Сойму, вибори відбуваються по мисли постанов закона чис. 126 з дня 14. липня (юлія) 1927 року Зб. з. і. р. про вибори до краєвих і окружних представництв при слідуючих змінах:

§ 1. п. 1. звучить: „Активне виборче право до установчого Сойму Підкарпатської Руси має кождий громадянин Чехословацької Републики, постійний житель Підкарпатської Руси, без ріжниці полу, що заповнив в день оголошення виборчих списків 21 рік життя, який до 8 травня (мая) 1919 року мав приналежність або постійний побут в одній з політичних громад автономної области на південь від Карпат, або коли таке право мали його родичі (законні опікуни), і який не є позбавлений виборчого права до сільського представництва. Виконуванням військової служби або тимчасовим заняттям поза межами Підкарпатської Руси не тратиться права на постійний побут в межах автономної території.

Особи, які виконують активну військову службу або які находяться на службі в жандармерії, не мають виборчого права. Ціле дочасне виконування військової служби в час маневрів не обмежує користування виборчим правом.

Кождий виборець має виборче право лише в одній політичній громаді й виконує його особисто.

§ 5. звучить: „Членом Сойму може бути вибраний кожний громадянин републики, без ріжниці полу, який закінчив що найменше 4 кляси народньої школи, який заповнив до дня розписання виборів до Сойму 30 рік життя і до 8. травня (мая) 1919 року мав в одній із політичних громад автономної території право приналежности або постійний побут, або коли це мали його родичі (законні опікуни). Втрата активного виборчого права потягає за собою втрату пасивного виборчого права“.

§ 6. звучить: „Членами Сойму не можуть бути:

а) члени краєвих і окружних представництв;

б) урядовці, службовці, судді, професори,

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

учителя, находящіеся на активной службѣ въ государственныхъ или автономныхъ вѣдомствахъ.

Въ § 6. п. б) упомянутые лица въ случаѣ ихъ избранія въ члены Сейма получатъ по собственной ихъ просьбѣ у своего начальства отпускъ на время исполненія мандата въ Сеймѣ, который то отпускъ не прерываетъ ихъ служебное отношеніе.«

§ 11. п. 2. звучитъ: »Предсѣдателя и замѣстителя предсѣдателя областной избирательной комиссіи назначаетъ изъ ряда чиновниковъ губерніальнаго управленія губернаторъ«.

Въ §-ѣ 11. п. 4 вмѣсто словъ: »краевый президентъ« придетъ слово: »губернаторъ«.

§ 14. п. 1. звучитъ: »Выборы въ первый Сеймъ объявитъ губернаторъ до 6 мѣсяцевъ отъ дня опбликованія настоящаго закона«.

Въ § 14. п. 4. вмѣсто словъ: »въ краевое представительство избираемыхъ членовъ« войдутъ слова: »въ карпаторусскій Сеймъ избираемыхъ депутатовъ«.

§ 15. п. 1. звучитъ: »Списки избирателей въ Сеймъ должны быть составлены согласно постановленіямъ этого приложенія (§ 1. п. 1.) настоящаго конституціоннаго закона (§ 13. п. 2.). О составленіи списковъ избирателей долженъ заблаговременно распорядиться губернаторъ«.

Въ § 15. п. 2. слова: »выборы краеваго представительства« замѣнятся словами: »выборы въ карпаторусскій Сеймъ«.

Въ § 21. п. 2. слова »въ краевое представительство« — замѣнятся словами: »въ карпаторусскій Сеймъ«.

Въ § 22. слова: »въ томъ самомъ краѣ« пропустятся.

Въ § 32. п. 1. слова: »сколько членовъ краеваго представительства« — замѣнятся словами: »сколько депутатовъ Сейма«.

§ 34. дополнится: »Эта функція почетна, безъ всякихъ вознагражденій издержекъ«.

Въ § 49. п. 3. слова: »министерство внутреннихъ дѣлъ« — замѣнятся словами »губерніальное управленіе«.

§§ 52—71. не дѣйствительны.

Въ первой части п. 2. § 72. пропустятся слова: »и окружный«.

Въ § 73. вмѣсто словъ: »при выборахъ въ краевое, эвентуально окружное представительство« — будутъ слова: »при выборахъ въ карпаторусскій Сеймъ«.

Въ § 78. вмѣсто словъ: державное управленіе« — будутъ слова: »губерніальное управленіе«.

учителі, які находяться на активній службі в державних або автономних урядах.

В § 6. п. 6) наведені особи дістають на їх власну просьбу від своїх наставників відпустку на час виконування мандату в Соймі, яка то відпустка не преривае їх службового відношення".

§ 11. п. 2. звучить: „Предсідника й містопредсідника обласної виборчої комісії назначає з поміж урядовців губерніяльної управи губернатор".

В §-і 11. п. 4 замість слів „краєвий президент" прийде слово: „губернатор".

§ 14. п. 1. звучить: »Вибори до першого Сойму оголосить губернатор до 6 місяців від дня опублікования нинішнього закона«.

В § 14. п. 4. замість слів: »до краєвого представництва вибираємих членів« прийдуть слова: »до підкарпатського Сойму вибираємих послів«.

§ 15. п. 1. звучить: »Списки виборців до Сойму мають бути уложені згідно з постановами цеї прилоги (§ 1. п. 1.) цього конституційного закона (§ 13. п. 2.). Про уложення виборчих списків має завчасно видати розпорядження губернатор«.

В § 15. п. 2. слова: »вибори краєвого представництва« замінюється словами: »вибори до підкарпатського Сойму«.

В § 21. п. 2. слова: »до краєвого представництва« — замінюється словами: »до підкарпатського Сойму«.

В § 22. слова: »в тому самому краю« вилишаються.

В § 32. п. 1. слова: »скільки членів краєвого представництва« — замінюються словами: »скільки послів Сойму«.

§ 34. доповнюється: »Ця функція почесна, без всяких нагород коштів«.

В § 49. п. 3. слова: »міністерство внутрішніх справ« — замінюється словами: »губерніяльна управа«.

§§ 52—71 не дійсні.

В першій частині п. 2. § 72. випускаються слова: »і окружний«.

В § 73. замість слів: »при виборах до краєвого, евентуально до окружного представництва« — будуть слова: »при виборах до підкарпатського Сойму«.

В § 78. замість слів: »державна управа« — будуть слова: »губерніяльна управа«.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

ОБОСНОВАНІЕ.

Всеобщія постановленія.

Правовымъ основаніемъ законопроекта являются постановленія ст. 10—13 Договора, заключеннаго въ Сенъ-Жерменѣ на Леѣ 10-го сентября 1919-го года. На одну только чехословацкую конституцію, какъ на источникъ, можно бы ссылаться только тогда, если бы она безъ всякихъ измѣненій и полностью переняла вышеприведенныя постановленія упомянутаго Договора.

Но конституціонная грамота не перебрала полностью всѣ постановленія упомянутаго международнаго договора, относящіяся къ Подкарп. Руси. И на тѣхъ частяхъ, которыя перебрала, провела ограничительныя измѣненія. Кромѣ этого, были въ нее внесены такія, также ограничительныя постановленія, которыя не совмѣстимы ни съ содержаніемъ, ни съ духомъ упомянутаго Договора.

На отдѣльныя уклоненія укажемъ при подробномъ обоснованіи настоящаго законопроекта. Здѣсь прежде всего обращаемъ вниманіе на основное уклоненіе, которое само по себѣ является достаточнымъ аргументомъ для того, чтобы въ началѣ настоящаго конституціоннаго законопроекта отмѣтить необходимость пополненія и измѣненія конституціонной грамоты Чехословацкой республики.

Какъ извѣстно, Сенъ-Жерменскій договоръ обезпечилъ землѣ карпатороссовъ на югѣ Карпатъ широчайшую автономію, совмѣстимую съ единоцѣлостью чехословацкаго государства. Какъ хословацкой республики, законодательную власть дятъ въ область этой автономіи какъ законодательная, такъ и исполнительная власть. Вопреки тому, согласно § 6 конституціонной грамоты Четріи Чехословацкой республики Національное въ дѣйствительности исполняетъ по всей территоконодательной компетенціи „относительно территобраніе чсл. республики съ столицею въ Прагѣ. Правда, что въ 4 пунктѣ § 3. конституціонной грамоты упоминается о законодательной власти Сейма Подкарпатской Руси, но по постановленіямъ § 7. конституціонной грамоты законодательная власть сейма прекращается. Не можетъ быть сомнѣнія, что по правильному, логическому, а не исключительно грамматическому толкованію это постановленіе не можетъ относиться къ сейму Подкарпатской Руси. Однако, противорѣчія, показывающіяся между упомянутыми постановленіями, могутъ сдѣлать сомнительнымъ и спорнымъ и правовое положеніе по конституціонной грамотѣ.

Въ связи съ вышеприведеннымъ § 6. конституціонной грамоты, по которому законодательная власть на всей территоріи республики принадлежитъ исключительно компетенціи пражска-

ОБОСНОВАННЯ

Загальні постанови.

Правничою основою проекту закона являються постанови арт 10—13 договору, заключеного в Сен-Жермені на Леї 10. вересня 1919. року. На саму чехословацьку конституцію, як на джерело можна би покликоватися лише тоді, коли б вона без всяких змін і в цілости обнимала всі вище наведені постанови згаданого договору.

Але конституційна грамота не перебрала повністю всі постанови згаданого міжнародного договору, що до цього відносяться, а на тих частинах, які перебрала, перевела обмежуючі зміни. Крім того були внесені до неї такі обмежуючі постанови, що не відповідають ані словам, ані духові згаданого договору.

На окремі відхили звернемо увагу на своїм місци при подрібнім обоснованню цього проекту закона. Тут саме перше треба нам показати на основний відхил, який сам по собі являється достаточним аргументом, щоб показати на необхідність доповнення і зміни конституційної грамоти Чехословацької републики.

Як відомо, Сен-Жерменський договір забезпечив землі підкарпатських русинів на полудне від Карпат найширшу автономію, яка дасться погодити з єдністю чехословацької держави. Як з дальших артикулів договору ясно, в цю автономію входять так законодавча, як і виконавча власть. Мимо цього згідно з § 6. конституційної грамоти Чехословацької републики законодавчу власть в дійсности на всій території Чехословацької републики виконує Народнє зібрання з осідком в Празі. Правда, що в конституційній грамоті в § 3. пункт 4. згадується про законодавчу власть Сойму Підкарпатської Руси, але знов по мисли постанови § 7. конституційної грамоти ця законодавча власть Сойму заникає. Не може бути сумніву, що по правильній, річевій, а не виключно граматичній інтерпретації ця постанова не може відноситися до Сойму Підкарпатської Руси. Та суперечности, являючіся між згаданими постановами можуть зробити сумнівним і спірним правне положення по конституційній грамоті.

В звязку з вище наведеним § 6. конституційної грамоти, який законодавчу власть відносно цілої території републики передає виключно до компетенції празького Народнього зібрання, слід

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

го Національнаго Собранія, — слѣдуетъ указать на то, что по докладу конституціонно-правовой комиссіи пражскаго Національнаго собранія, Національное собраніе передаетъ часть своей, законодательной компетенціи относительно территоріи Подкарпатской Руси избранному на этой территоріи сейму, законодательная компетенція котораго произойдетъ такимъ образомъ государственно-правово отъ Національнаго собранія. Посягнуть на компетенцію автономнаго Сейма не можетъ Національное собраніе развѣ только въ томъ случаѣ, если свою компетенцію измѣненіемъ конституціи опредѣлитъ иначе".

Не будемъ здѣсь подробно разбирать выше цитированныя толкованія. Однако, столько мы должны подчеркнуть, что нельзя считать вопросомъ исключительно теоретическаго характера то, что слѣдуетъ-ли и можно-ли считать источникомъ законодательства автономіи исключительно чехословацкое Національное собраніе. Ибо это обозначало бы, что Національное собраніе могло бы въ силу своей суверенной власти обрѣзать законодательную власть сейма Подкарпатской Руси по своему усмотрѣнію, или даже совсѣмъ устранить.

Одновременно мы должны установить, однако, и то, что если бы Національное собраніе такъ поступило, тогда нарушило бы договоръ, ибо Національное собраніе свое „право", по которому часть своей законодательной компетенціи по отношенію къ территоріи Подкарпатской Руси перенесетъ на особый автономный законодательный органъ — черпаетъ изъ **международно-правоваго обязательства,** которое наложилъ на чехословацкое государство упомянутый международный договоръ.

Другимъ вопросомъ исключительной важности является вопросъ границъ Подкарпатской Руси, которыя согласно постановленіямъ ст. 10., гл. 11. договора, заключеннаго 10-го сентября 1919 года въ Сенъ-Жерменѣ на Леѣ, на сѣверовостокѣ и на югѣ совпадаютъ съ чехословацко-польской, чехословацко-румынской и чехословацко-мадьярской границами. Но граница на западѣ, то есть граница между автономной областью и Словакіей, до сихъ поръ окончательно установлена не была, ибо нельзя считать окончательной временную демаркаціонную линію, которую т. наз. „Генеральный статутъ для организаціи и администраціи Подкарпатской Руси" въ пунктѣ а) опредѣляетъ такъ: „Демаркаціонная линія между словаками и карпатороссами тянется прямо отъ города Чопа къ сѣверной части города Ужгорода (Унгвара) такъ, что желѣзная дорога останется Словакіи, а городъ Ужгородъ — Подкарпатской Руси, а оттуда по рѣкѣ Ужъ (Унгъ) — къ Карпатамъ. Всю территорію на востокѣ отъ этой линіи слѣдуетъ считать автономной русской областью".

Этотъ Статутъ въ Сборникѣ законовъ и распоряженій Чехословацкой республики не былъ опубликованъ, вышеприведенную часть его текста цитируемъ изъ сочиненія унив. проф. д-ра Фр Вейра: „Система Чехословацкаго Государственнаго права" (стр. 314. примѣчаніе 2.). Въ пунктѣ Генеральнаго статута II. читаемъ нижевказати на те, що по мисли докладу конституційно-правної комісії празького Народнього зібрання, Народнє зібрання частину своєї законодавчої компетенції відносно території Підкарпатської Руси передасть на цій території будучому Соймові, якого законодавча компетенція таким чином державно-правно вийде від Народнього зібрання. Посягати на компетенцію останнього Національне зібрання не може, хиба лише в такому випадкові, коли свою компетенцію зміною конституції установить інакше . . ."

Не будемо тут подрібно викладати наведені інтерпретації. Одначе, ми повинні підчеркнути, що не можна вважати питанням виключно теоретичного характеру те, чи слід і чи можна вважати джерелом законодавства автономії виключно чехословацьке Народнє зібрання. Це означало б, що Народнє зібрання могло б — користуючися своєю суверенною властю — законодавчу власть Сойму Підкарпатської Руси — по своїй волі — обрізати, або зовсім скасувати. Але різночасно мусимо підкреслити і те, що коли б Народнє зібрання це зробило, тоді нарушило б договір, бо Народнє зібрання черпає своє „право",—на основі якого частину своєї законодавчої компетенції у відношенню до території Підкарпатської Руси перенесе на окремий автономний законодавчий орґан — черпає саме **з міжнародньо-правного зобовязання,** яке наложив на чехословацьку державу вже більше разів згаданий договір.

Другим надзвичайно важним питанням є питання границь Підкарпатської Руси, які одповідно постанови арт. 10. гл. II. договору, заключеного 10. вересня 1919. року в Сен-Жермені на Леї, на північний схід і на полудне сходяться з чехословацько-польською, чехословацько-румунською і чехословацько-мадярською границями. Але на захід, то є границя автономної области з Словаччиною, до цього часу оконечно не установлена. Чейже не можна за дефінітивну границю уважати тимчасову демаркаційну лінію, яку т. зв. „Ґенеральний статут для орґанізації й адміністрації Підкарпатської Руси" в пункті а) ось як означує: „Демаркаційна лінія між словаками і русинами тягнеться прямо від міста Чопу до північної частини Ужгороду (Унґвара) так, що залізниця останеться Словаччині, а город Ужгород — Підкарпатській Руси, з відціля по ріці Уж (Унґ) до Карпат. Всю територію на схід від тої лінії треба вважати автономною руською областю".

Цей статут в Збірці законів і розпорядків Чехословацької републики не був оголошений, і тому вище наведену частину його тексту цитуємо з твору унів. проф. д-ра Фр. Вейра: „Система Чехословацького Державного права" (стор. 314. примітка 2.). В тоцчі в) Ґенерального статута гл. II. читаємо слідуюче: „в) Тому, що частина руси-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

слѣдующее: „Ввиду того, что часть карпаторусскаго народа представляетъ въ словацкой области, опредѣленной мировой конференціей, меньшинство, чехословацкое правительство предложило представителямъ обоихъ народовъ, чтобы относительно эвентуальнаго присоединенія части принадлежащей Русской территоріи къ автономной русской области договорились". (Вейръ оп. цит. стр. 314). Смыслъ этой точки довольно не ясенъ. Она содержитъ больше такихъ утвержденій, которыя не соотвѣтствуютъ, или по крайней мѣрѣ не полностью соотвѣтствуютъ фактамъ, изъ чего могутъ произойти нѣкоторыя противорѣчія. Не ясенъ этотъ текстъ потому, ибо ссылается на такое рѣшеніе территоріальной комиссіи мировой конференціи, о существованіи котораго узнаемъ только изъ этого посредственно извѣстнаго намъ Статута. Никакихъ оффиціальныхъ данныхъ относительно этого вопроса не имѣемъ.

Въ цитированной точкѣ имѣется далѣе то утвержденіе, по которому часть карпаторусскаго народа на словацкой территоріи, опредѣленной мировой конференціей, представляетъ меньшинство. Если это постановленіе относится ко всей территоріи Словакіи, — и оно только такъ можетъ быть толкуемо, — тогда это постановленіе правильно. Но если бы кто-нибудь пытался толковать это такъ, что карпатороссы представляютъ численное меньшинство на территоріи Восточной Словакіи, непосредственно смежныхъ съ территоріей Подкарпатской Руси въ локальномъ смыслѣ, то противъ этого толкованія мы должны бы протестовать самымъ рѣшительнымъ способомъ, такъ какъ это не соотвѣтствовало бы дѣйствительности.

Общеизвѣстно, что Народная Рада американскихъ карпатороссовъ въ своемъ рѣшеніи, вынесенномъ 19-го ноября 1918 года въ Скрентонѣ, предъявила свои притязанія кромѣ территорій жупъ Ужанской, Угочи, Бережской и Марамарошской также на русскія территоріи жупъ Земплинской, Абауйской, Шаришской, Гемерской и Боршодской. Также гораздо далѣе на западъ отъ нынѣшней временной карпаторусско-словацкой демаркаціонной линіи находится та линія, которую Центральная Русская Народная Рада на своемъ засѣданіи, состоявшемся 15-го мая 1919 года, желала считать западной границей автономной русской области.

Въ настоящемъ законопроектѣ, кромѣ этихъ предшествующихъ обстоятельствъ, которыя можно бы назвать непосредственными историческими предшествующими обстоятельствами вопроса карпаторусско-словацкой границы, принята во вниманіе исторія поселенія этой территоріи, которая противоположно цитированнымъ постановленіямъ Генеральнаго Статута доказываетъ, что карпатороссы на восточныхъ территоріяхъ нынѣшней Словакіи, смежныхъ съ временной карпаторусско-словацкой демаркаціонной линіей, спеціально-же въ пограничныхъ полосахъ представляютъ по численности абсолютное большинство. На отдаленныхъ западныхъ территоріяхъ есть несомнѣнно и такія части, гдѣ карпатороссы сегодня уже не представляютъ абсолютное большинство, но и на этихъ территоріяхъ по отношеніи представляє на словацькій области, означеній мировою конференцією, меншість, чехословацьке правительство предложило представникам обох народів, щоб відносно евентуального прилучення частини приналежної території русинів до автономної области русинів порозумілися". (Вейр оп. цит. стор. 314). Смисл цеї точки не досить ясний. Вона містить в собі більше таких тверджень, які не відповідають або що найменше в повности не відповідають фактам, з чого можуть повстати деякі суперечности. Неясний цей текст тому, що покликується на таке рішення територіяльної комісії мирової конференції, про істнування якого дізнаємося лише з цього Генерального Статуту. Ніяких офіціяльних даних відносно цього не маємо.

В згаданій точці находиться дальше і те твердження, що русини на словацькій території, означеній мировою конференцією, представляють меншість. Коли ця постанова відноситься до цілої території Словаччини, — і вона лише так може бути пояснена, — тоді ця постанова правильна. Але, коли хто-небудь намагався б це пояснювати так, що русини представляють чисельну меншість на тих територіях Східньої Словаччини, котрі мають безпосередну границю з нинішньою територією Підкарпатської Руси в льокальнім розумінні, то проти цього ми повинні би найрішучійше протестувати, тому що це не відповідало би дійсности.

Загально відомо, що Народня Рада американських русинів у свойому рішенню, проголошеному 19. листопаду 1918. року в Скрентоні, заявила свої претенсії кромі територій жуп Ужанської, Угочі, Бережської і Марамарошської також на території русинів жуп Земплинської, Абауйської, Шаришської, Гемерської та Боршодської. Так само значно дальше на захід від нинішньої тимчасової русько-словацької демаркаційної лінії находиться та лінія, яку Центральна Руська Народня Рада на свойому засіданню, яке відбулося дня 15. травня 1919. року, бажала уважати західньою границею автономної области русинів.

В цім проекті закона, крім цих обставин, які можна би назвати безпосередними історичними попередними обствинами, питання границі русинів і словаків взята під увагу історія заселення цеї території, яка противолежно цитованим постановам Генерального Статуту доказує, що Русини на східних територіях нинішньої Словаччини, сумежних з тимчасовою русько-словацькою демаркаційною лінією, а зокрема в пограничних полосах, по чисельности представляють абсолютну більшість. На віддалених територіях на захід безумовно є і такі частини, де русини сьогодня вже не представляють абсолютну більшість, але і на цих територіях по відношенню до других на-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

шенію къ другимъ національностямъ (словакамъ, мадьярамъ, нѣмцамъ) находятся въ релативномъ большинствѣ.

Повидимому, это тѣ факты, изъ-за которыхъ чехословацкое правительство —по цитированной точкѣ Генеральнаго Статута — предлагало карпаторусскому и словацкому народамъ договориться по вопросу о присоединеніи компактной карпаторусской территоріи къ автономной области. Съ этой цѣлью еще до изданія Генеральнаго Статута въ 1919 году образованная изъ представителей чехословацкаго и карпаторусскаго народовъ паритная восьмичленная комиссія подъ предсѣдательствомъ тогдашняго министра иностранныхъ дѣлъ г-на д-ра Эдуарда Бенеша установила **единогласно**, что: отъ линіи Регетовка-Гиралтовцы-Снина-Собранцы-Чопъ на востокѣ лежащая территорія **является неспорно — русской.** Спорной была признана территорія, лежащая отъ сей линіи на западъ до линіи рѣкиТориса-Банске-Требишово-Чопъ.

Объ этомъ рѣшеніи упоминаетъ и отвѣтъ правительства на интерпелляцію по вопросу русско-словацкой границы отъ дня 27. дек. 1926 г., въ которомъ дословно говорится:

„Правительство съ удовлетвореніемъ констатируетъ, что самъ запросъ признаетъ этотъ фактъ. Указывая на значительное содѣйствіе правительства при совѣщаніяхъ восьмичленной комиссіи, составленной паритно изъ представителей обѣихъ заинтересованныхъ сторонъ, которая поставила себѣ цѣлью достичь доразумѣнія въ вопросѣ границы между Словакіей и Подкарпатской Русью. Путь взаимнаго поразумѣнія, который представители обоихъ народовъ въ 1919 году совершенно свободно приняли, признало и правительство единственно правильнымъ и предлагало имъ, чтобы объ эвентуальномъ присоединеніи компактной русской территоріи къ автономной русской области Подкарпатской Руси договорились.

Правительство убѣждено, что отъ этой точки зрѣнія, принятой въ 1919 году и съ согласія обѣихъ сторонъ практикуемой и сегодня нельзя уклониться".

Далѣе: „Установленіе границы Подкарпатской Руси, какъ только настанетъ относительное согласіе, не можетъ быть проведено, однако, правительственнымъ актомъ, но нуженъ для того по постановленіямъ послѣдняго пункта § 3. конституціонной грамоты законъ, который долженъ быть частью конституціонной грамоты. Установленіе границы этимъ конституціоннымъ закономъ должно быть постояннымъ и окончательнымъ. По этой причинѣ частичное согласіе сторонъ, о которомъ упоминаетъ запросъ, и которое обѣ стороны сами не считаютъ окончательной своей точкой зрѣнія въ этомъ вопросѣ, не можетъ быть основой для правительственнаго проекта конституціоннаго закона по смыслу § 3. конституціонной грамоты".

Г-нъ д-ръ Эдуардъ Бенешъ, какъ бывшій предсѣдатель совѣта министровъ, въ сенатѣ дня 19-го января 1922 г. по вопросу словацко-русской границы дословно заявилъ слѣдующее:

родностей (словаків, мадярів, німців) находяться в релятивній більшості.

Мабуть це ті факти, ізза яких чехословацьке правительство по цитованій точці Генерального Статуту зробило предложення підкарпатському малоруському і словацькому народові порозумітися відносно прилучення компактної території русинів до автономної области. В тій цілі ще до видання Генерального Статуту в 1919. році зложена з представників чехословацького і підкарпатського малоруського народу 8-членова паритна комісія під предсідництвом тодішнього міністра заграничних справ, пана д-ра Едварда Бенеша **установила одноголосно, що:** територія на схід від лінії Регетівка-Гіральтівці-Снини-Собранці-Чоп **являється неспірно руською (малоруською).** Знову спірною була признана територія, що лежить від цеї лінії на захід до лінії рікиТориси-Банське-Требішово-Чоп.

Про це рішення згадує і відповідь влади на інтерпеляцію в питанні русько- (малоруско) словацької границі з дня 27. грудня 1926., в якій дослівно сказано:

Правительство із задоволенням стверджує, що саме запитання признає цей факт, показуючи на значну співпрацю правительства при нарадах 8-членової комісії, складеної паритно з представників обох заінтересованих сторін, яка поставила собі за ціль осягнути порозуміння в питанні границі між Словаччиною і Підкарпатською Русью. Дорога взаїмного порозуміння, яку представники обох народів в 1919. році зовсім вільно приняли, і правительство признало одиноко правильною та поручало їм, щоби про евентуальне прилучення компактної руської (малоруської) території до автономної руської (малоруської) области Підкарпатської Руси договорилися.

Правительство переконане, що від цеї точки погляду, принятої в 1919. році і за згодою обох сторін практикованої і сьогодня не можна відхилитися".

Дальше: „Установлення границі Підкарпатської Руси як лише настане відносно її згода, не може бути, одначе, переведене правительственним актом, але потрібний для цього по думці послідного пункту § 3. конституційної грамоти закон, який має бути частиною конституційної грамоти. Установлення границі цим конституційним законом має бути постійне і оконечне. З тої причини частинна згода сторін, про яку згадує запитання, і яку обі сторони самі не уважають остаточною своєю точкою погляду в цьому питанні, не може бути основою для правительственного проекту конституційного закона по мисли § 3. конституційної грамоти".

Пан др. Едвард Бенеш, як бувший предсідник ради міністрів, в сенаті дня 19. січня 1922. р. в питанні словацько-руської (малоруської) границі дослівно заявив слідуюче:

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

„Этотъ вопросъ до сихъ поръ не былъ рѣшенъ нигдѣ дефинитивно, не былъ рѣшенъ и на мировой конференціи, но былъ предоставленъ для рѣшенія Чсл республикѣ, ибо есть онъ дѣломъ внутренне-политическимъ... Вопросъ русско-словацкой границы будетъ предметомъ переговоровъ, какъ вопросъ внутренне-административный".

Другими словами это значитъ, что и составители Генеральнаго Статута признали, что кромѣ нынѣшней автономной области имѣются въ границахъ Чсл. республики и другія этнографически и географически къ ней принадлежащія территоріи.

Настоящій законопроектъ находитъ наиболѣе подходящимъ такое рѣшеніе этого вопроса, что тѣ политическіе округи, въ которыхъ русскіе (русины, рутены, руснаки, греко-католики или православные) представляютъ абсолютное большинство населенія, должны быть безъ дальнѣйшихъ разговоровъ присоединены къ автономной области. Относительно тѣхъ политическихъ округовъ, заселенныхъ разными національностями, въ которыхъ карпаторуссы, хотя и не представляютъ абсолютное большинство, то есть не составляютъ выше половины всего населенія, но все же находятся въ релативномъ большинствѣ, да будетъ народнымъ голосованіемъ рѣшено, куда должны принадлежать.

Центральная Русская Народная Рада, предлагая такое рѣшеніе вопроса, желаетъ прежде всего документировать ту свою принципіальную точку зрѣнія, что пользованіе автономными правами, гарантированными территоріи на югѣ Карпатъ международнымъ договоромъ, желаетъ обезпечить прежде всего той области, гдѣ карпаторуссы представляютъ абсолютное большинство. Ибо ни съ моральными, ни съ національными взглядами Ц.Р.Н. Рады несовмѣстимо то положеніе, при которомъ земля, заселенная компактно карпаторуссами, раздѣлена нынѣшней искусственной демаркаціонной линіей на двѣ части. Носителемъ международно-правово обезпеченной автономіи является вся область, на которой живетъ карпаторусскій народъ. Конечно, это относится и къ тѣмъ территоріямъ, на которыхъ живутъ и другія національности, но гдѣ релативное большинство представляютъ карпаторуссы.

Взгляды на это релативное большинство дали толчокъ къ тому, что въ международномъ договорѣ отъ 10 сентября 1919 года эта область обозначалась какъ территорія карпаторусскаго характера. То обстоятельство, что, хотя карпаторуссы на этой территоріи представляютъ большинство, но кромѣ нихъ живутъ здѣсь и части другихъ націй, такихъ, которыя также принадлежатъ къ автономному населенію этой области, — оправдываетъ предложеніе, чтобы все автохтонное населеніе высказалось посредствомъ народнаго голосованія, желаетъ-ли присоединить эти территоріи къ автономной области Подкарпатской Руси и тѣмъ быть участникомъ пользованія международно-правово обезпеченными для этой области автономными правами, или нѣтъ.

При обозначеніи плебисцитной территоріи съ цѣлью, чтобы опредѣлить ту территорію, на ко-

„Це питання до цеї пори не було вирішено ніде дефінітивно, ані на мировій конференції, але було дано для вирішення Чехословацькій републиці, бо це є справою внутрішньо-політичною... Питання русько- (малорусько) словацької границі буде предметом переговорів, як питання внутрішньо-адміністраційне".

Іншими словами це значить, що і автори Генерального Статуту признали, що крім нинішньої автономної области є ще і другі і ґеоґрафічно до неї приналежні території руського (малоруського) характеру.

Цей проект закона взявши на увагу всі відношення з точки погляду майбутности найбільше відповідним уважає таке рішення цього питання, що політичні округи, в яки хрусини, (рутени, руснаки, греко-католики або православні) представляють абсолютну більшість населення, мають бути прилучені до автономної области. А відносно тих політичних округів, що є заселені ріжними національностями, в яких русини, хотяй і не представляють абсолютної більшості, то є не перевисшають половину всего населення, але всеж таки находяться в релятивній більшості, най буде народнім голосуванням рішено, куди мають приналежати.

Центральна Руська Народна Рада, пропонуючи таке вирішення питання, бажає перш за все задокументувати ту свою прінціпіяльну точку погляду, що користування автономними правами, гарантованими території на полудне від Карпат міжнароднім договором, бажає забезпечити саме перше тій области, де русини представляють абсолютну більшість. Бо ані моральним, ані національним поглядам Ц. Р. Н. Ради не одповідає таке положення, при якому земля, заселена компактом русинів, нинішньою штучною демаркаційною лінією розділена на дві частини. Носителькою міжнароднього-правно забезпеченої автономії являється ціла область, на якій живе руський (малоруський) нарід. Остаточно це відноситься і до тих території, на яких і инші національности живуть, але релятивну більшість представляють русини. Ця релятивна більшість дала частинно привід до того, щоби в міжнароднім договорі з дня 10. вересня 1919 року ця область була означена як область з руським (малоруським) характером. Ця обставина, що русини на тій території преставляють більшість, але крім них живуть тут частини инших націй, таких, які також приналежать до автохтонного населення цеї области — дає привід до того, щоби ціле автохтонне населення через народне голосування висказало, чи бажає прилучитися території до автономної области Підкарпатської Руси і цим буде учасником користування міжнароднього-правно забезпеченими для цеї области автономними правами, або ні.

При визначенню плебісцитової території в тій цілі, щоб означити ту територію, на якій ру-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

торой карпаторосcы представляютъ абсолютное большинство, мы ссылаемся и на вѣроисповѣданіе — какъ на помощную примѣту — особенно же на принадлежность къ греко-католическому и православному вѣроисповѣданіямъ.

Въ расчетъ тѣхъ, кто заинтересованы въ томъ, чтобы вопросомъ словацко-карпаторусской границы пытались насъ съ словаками и другими національными автохтонными братьями поссорить, вкралась ошибка, ибо уже сегодня становится яснымъ, что вѣроисповѣдный вопросъ или другія недоразумѣнія не могутъ помѣшать предполагаемому соглашенію и братскому сожительству автохтоннаго населенія.

Тотъ фактъ, что мы имѣемъ безусловное притязаніе только на тѣ территоріи, гдѣ карпаторосcы представляютъ абсолютное большинство, а относительно остальныхъ территорій предлагаемъ путь взаимнаго соглашенія, вѣрнѣе, какъ помощное средство означаемъ народное голосованіе, есть доказательствомъ того, что мы стремимся къ гармоническому демократическому рѣшенію вопроса западной границы, невырѣшеннаго въ теченіи чуть-ли ни двухъ десятилѣтій, — что стремимся къ такому рѣшенію, которое призвано положить основы для мирнаго сожительства всѣхъ слоевъ автохтоннаго населенія этой территоріи въ интересѣ обезпеченія и сохраненія экономическаго и культурнаго развитія всего автохтоннаго населенія этой области.

Чтобы установленіе окончательной западной границы было проведено подъ знаменемъ этой политической цѣли, нужны гарантіи въ двухъ направленіяхъ, а именно: чтобы этой цѣли служащее соглашеніе и опредѣленіе плебисцитной территоріи произошло на основѣ объективной правды (историческихъ, этнографическихъ и статистическихъ данныхъ), и чтобы произошло безъ всякаго давленія и вліянія, то есть проявленіемъ субъективной, свободной воли заинтересованнаго населенія.

Побѣду абсолютной правды призвано обезпечить, напр., то, что основаніемъ для опредѣленія плебисцитной территоріи служитъ среднее число результатовъ нѣсколькихъ народныхъ переписей.

Не можетъ быть удовлетворяющимъ основаніемъ результатъ той послѣдней народной переписи, которая въ сравненіи съ результатами прежнихъ народныхъ переписей показываетъ падающую тенденцію русской популяціи въ Восточной Словакіи, какъ въ абсолютныхъ, такъ и въ релативныхъ цифрахъ.

Въ 1910 году число карпатороссовъ на территоріи Словакіи представляло 111.280; то число въ 1919 году пало на 93.411, въ 1921 году (по даннымъ Іос. Крала) на 85.000, но по даннымъ Яна Гусека въ 1923 году только въ Восточной Словакіи было 94.000 карпатороссовъ (см. д-ръ Янъ Гусекъ: „Этнографическая граница между словаками и карпатороссами", Братислава 1925., стр. 482.); а напротивъ того чехословацкая народная перепись отъ 1930 года показываетъ на цѣлой территоріи Словакіи всего 91.079 русскихъ (національность русская и малорусская). То есть пропорціональное число карпатороссовъ

сини представляють абсолютну більшість, — як на помічні признаки — ми відкликуємося і на віроісповідання, зокремаж на приналежність до грекокатолицького і православного віроісповідання.

В розрахунок тих, що заінтересовані в тім, щоби питанням словацько-руських (малоруських) границь нас зі словаками і другими інородними автохтонними братами посварити, закралася хиба, коли думають, що релігійне або інше питання можуть для цеї цілі використати.

Цей факт, що ми маємо безумовну претенсію лише на ті території, де русини представляють абсолютну більшість, а відносно останніх територій пропонуємо дорогу взаїмного порозуміння, точніше, як помічне средство означаємо народне голосування, є доказом того, що ми стремимо до гармонійного демократичного рішення питання західньої границі, невирішеного майже за два десятиліття, — стремимо до такого рішення, яке положить трівкі основи для мирного співжиття всіх берств автохтонного населення цеї території, в інтересі забезпечення економічного і культурного розвитку цілого автохтонного населення цеї области.

Щоби установлення остаточної західньої границі було переведено в знамени тої політичної цілі, треба заруки в двох напрямках, а саме: щоби згода, яка служить тій цілі і означення плебісцитової території повстали з одної сторони на основі обективної правди (історичних, етнографічних і статистичних даних), а з другої сторони при висказанню субективної волі без всякого впливу.

Побіду абсолютної правди має забезпечити напр. те, що основою для означення плебісцитової території служить середнє число результатів кількох народніх переписів.

Бо не може бути задовольняючою основою результат послідного народнього перепису, який в порівнанню з результатами попередніх народніх переписів виказує упадаючу тенденцію руської (малоруської) популяції у Східній Словаччині так в абсолютних, як і в релятивних цифрах.

В 1910 році число русинів на території Словаччини представляло 111.280; це число в 1919 р. упало на 93.411, в 1921 році (після даних Йос. Крала) на 85.000, але після даних Яна Гусека в 1923 році тільки на Східній Словаччині було 94.000 русинів (гл. д-р Ян Гусек: „Етнографічна границя між словаками і русинами", Братислава, 1925. стор. 482), а супротив цього чехословацький перепис з 1930 року виказує на цілій території Словаччини всього 91.079 русинів (національність руська і малоруська). То є пропорціональне число підкарпатських русинів було в 1910 році 3.77%, в 1919 року 3.17% а по

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

было въ 1910 году 3.77 проц., въ 1919 г. 3.17 проц., а по даннымъ народной переписи отъ 1930 года это число пало на 2.80 проц. Это постоянное паденіе тѣмъ болѣе непонятно, ибо общеизвѣстно, что карпаторусскій народъ является наиболѣе размножающимся народомъ Чехословацкой республики.

Для обезпеченія объективной правды принята во вниманіе и вѣроисповѣдная принадлежность. Въ этомъ отношеніи интересно будетъ установить нижеслѣдующій фактъ. По даннымъ народной переписи отъ 1930 года: число грекокатоликовъ, живущихъ на территоріи Подкарпатской Руси 359.167, а въ Словакіи 213.725; число православныхъ на территоріи Подкарпатской Руси 112.034, а на территоріи Словакіи — 9.076. Значитъ, число греко-католиковъ и православныхъ въ Словакіи вмѣстѣ 222.801.

Къ сожалѣнію, не имѣемъ никакихъ оффиціальныхъ данныхъ, которыя показывали бы раздѣленіе греко-католиковъ и православныхъ по родному языку. Однако, у знатока карпаторусскаго вопроса не можетъ быть сомнѣнія въ томъ, что греко-католики и православные на территоріяхъ Подкарпатской Руси и Восточной Словакіи, по крайней мѣрѣ по ихъ этническому происхожденію, въ огромномъ большинствѣ карпатороссы. Это наше твержденіе подтверждаетъ и установленіе вышеназваннаго чешскаго писателя д-ра Яна Гусека: „Если считаемъ за восточныхъ 190.000 греко-католиковъ, есть изъ нихъ настоящихъ русскихъ (русиновъ, руснаковъ, малороссовъ и под.) до 48.000, а остальныхъ 60.000 ословачены, до 12.000 омадьяризованы, а до 70.000 непостоянныхъ, которые голосятся то по языку и государственной принадлежности къ словакамъ, то по вѣроисповѣданію и по инстинктивно чувствующему происхожденію къ русской національности, такъ какъ они несознательные и индифферентные. Это тотъ язычекъ на вѣсахъ, который причиняетъ лабильность и варіябильность всѣхъ статистикъ".

„Раздѣлимъ-ли наконецъ тѣхъ 70.000 подвижныхъ руснаковъ такъ, что большую часть изъ нихъ въ силу нынѣшнихъ обстоятельствъ причислимъ къ русскимъ (къ тѣмъ 48.000) а меньшую часть къ словакамъ (къ тѣмъ 60.000), получимъ въ среднемъ числѣ 94.000 русскихъ (русиновъ и под.), а 84.000 словаковъ (вѣрнѣе, словяковъ) русскаго вѣроисповѣданія (уніаты, греко-католики), что вмѣстѣ съ 12.000 омадьяризованными составляетъ всего 190.000 руснаковъ (уніатовъ), живущихъ въ Восточной Словакіи".

„Значитъ, изъ числа русскихъ селъ менѣе двухъ третей заселены русскими по языку, а свыше двухъ третей по національности, изъ числа же русскихъ душъ приблизительно половина принадлежитъ къ русской національности, а остальные ословачены и омадьяризованы" (Сочиненіе Гусека, стр. 497, 498).

Гарантіей проявленія индивидуальной свободной воли служитъ то, что народное голосованіе проведется при участіи довѣренныхъ лицъ изъ Словакіи и изъ нынѣшней территоріи Подкарпатской Руси.

даних народнього перепису з р. 1930 це число упало на 2.80%. Цей постійний упадок тим більше незрозумілий, бо загально відомо, що русини являються найбільш популяційним народодм Чехословацької републики.

Для забезпечення обєктивної правди взято під увагу релігійну приналежність. В цьому відношенні цікаво буде установити слідуючий факт. Після даних народньої переписі з 1930 року: число грекокатоликів, перебуваючих на території Підкарпатської Руси 359.167, а на Словаччині 213.725; число православних на території Підкарпатської Руси 112.034, а на території Словаччини 9.076. Значить число грекокатоликів і православних на Словаччині разом 222.801.

На жаль, не маємо ніяких офіціяльних даних, якими можна виказати розділення грекокатоликів і православних після рідньої мови. Одначе, у знатока руського (малоруського) питання не може бути сумніву відносно того, що грекокатолики і православні на територіях Підкарпатської Руси і Східньої Словаччини що найменше по їх етнографічному походженню у великій більшості русини. Це наше твердження піддержує і установлення вище згаданого чеського письменника д-ра Яна Гусека: „Коли рахуємо за східних 190.000 грекокатоликів, є з них правдивих русинів (руснаков, малоросів і под.) до 48 тисяч, пословачених 60.000, помадярщених до 12 тисяч, а до 70.000 непостійних, які голосяться то по мові і державній приналежності до словаків, то по релігії і по інстинктивно відчуваючім походженню до руської (малоруської) народности, тому, що вони неосвідомлені та індиферентні. Це є той язичок на вазі, який спричинює лабільність і варіябільність всіх статистик".

„Коли розділимо вкінці цих 70.000 змінбивих руснаків так, що більшу частину з них на основі нинішніх обставин прирахуємо до русинів (до цих 48.000) а меншу частину до словаків (до цих 60.000), одержимо в середньому числі 94.000 русинів (а 84.000 словаків), а радше словаків руської релігії (уніяти, грекокатолики), що разом з 12.000 змадяризованими робить всього 190.000 руснаків (уніятів), перебуваючих на Східній Словаччині."

„Значить з числа руських (малоруських) сел меньше 2/3 заселені русинами по мові, а вище 2/3 русинами по національности, а з числа руських душ приблизно половина приналежна до руської (малоруської) національности, а останні пословачені і змадяризовані". (Твір Гусека стор. 497, 498).

Порукою виявлення індівідуальної свобідної волі буде те, що народне голосування відбудеться при участи довірних осіб зі Словаччини і з нинішньої територіі Підкарпатської Руси.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

Подробныя примѣчанія.

Общегосударственныя и автономныя дѣла.

Ст. 10. гл. II. Сенъ-Жерменскаго договора обезпечила для территоріи Подкарпатской Руси широчайшую автономію, совмѣстимую съ единоцѣлостью государства. Въ область этой автономіи входятъ такъ законодательная, какъ и исполнительная власть. О вопросѣ законодательной власти мы уже выше говорили, а вопросомъ исполнительной власти будемъ заниматься при подробномъ разборѣ нашихъ предложеній. Здѣсь желаемъ выяснить вкратцѣ кругъ автономныхъ и общегосударственныхъ дѣлъ. Проектъ исходитъ изъ исчисленія общегосударственныхъ дѣлъ. Въ 9 пунктахъ § 5. содержатся общегосударственныя дѣла, исходящія изъ принципа единоцѣлости и недѣлимости Чехословацкаго государства. Изъ того обстоятельства, что въ договорѣ говорится о широчайшей автономіи, слѣдуетъ, что всѣ тѣ дѣла, которыя ради сохраненія и обезпеченія единости и недѣлимости государства не нужно было обозначить, какъ дѣла общегосударственнаго характера, входятъ въ кругъ дѣйствія Автономнаго Сейма и автономныхъ властей.

Исполнительная власть автономныхъ органовъ относится и къ такимъ общегосударственнымъ дѣламъ, которыя изъ взгляда на принципъ единоцѣлости и недѣлимости государства, въ законодательномъ отношеніи представлены Пражскому Національному собранію чсл. республики.

Такое распредѣленіе дѣлъ, какъ это предявляется въ проектѣ, приведетъ въ согласіе интересы цѣлости государства и его автономной области и дѣлаетъ возможнымъ подъ веденіемъ главы государства единоцѣлое управленіе всего государства по всѣмъ заграничнымъ вопросамъ, по дѣламъ народной обороны, финансовымъ и заграничнo-коммерческимъ и прочимъ дѣламъ, обезпечивающимъ единоцѣлость финансовой и хозяйственной жизни республики.

Во всѣхъ остальныхъ дѣлахъ, по которымъ законодательная и исполнительная власть, могутъ быть исполняемы самостоятельно безъ нарушенія единоцѣлость государства, слѣдуетъ осуществить всѣ договоромъ гарантированныя населенію нашего края автономныя права.

Въ интересѣ гармоническаго содѣйствія заботится законопроектъ объ участіи Подкарпатской Руси въ законодательствѣ по общегосударственнымъ дѣламъ. Изъ относящихся къ этому постановленій подчеркиваемъ то, которое основывается на послѣднемъ предложеніи ст. 13. Договора, по которому депутаты и сенаторы, высланные въ Національное собраніе Подкарпатской Русью, не имѣютъ права голоса въ такихъ

Подрібні примітки.

Загальнодержавні й автономні справи.

Арт. 10. гл. II. Сен Жерменського договору забезпечує для території Підкарпатської Руси найширшу автономію, яку можна погодити з єдністю держави. До цеї автономії входять так так законодавча, якв иконуюча власть. Односно законодавча, як виконуюча власть. Відносно останньої вернемося при подрібнім розборі постанов у звязку з виконавчою властю. Тут бажаємо пояснити коротко круг автономних і загальнодержавних справ. Проект виходить із вичислення загальнодержавних справ. В 9 пунктах § 5. містяться загальнодержавні справи, випливаючі з принципу єдности і неподільности Чехословацкої держави. Із тої обставини, що договір постановляє найширшу автономію, виходить, що всі ці справи, які для забезпечення єдности і нероздільности держави не треба було означати, як справи загальнодержавного характеру входять в круг автономії так з точки погляду виконання екзекутивної, як законодавчої власти. Виконування екзекутивної власти відноситься й до таких справ, відносно котрих законодавчу власть, беручи під увагу прінціп єдности і нероздільности держави, треба було зачислити до загальнодержавних справ.

Іменно це розділення справ доведе до згоди інтереси цілости держави і його автономної области і зробить можливим під веденням спільного голови держави єдину управу на цілу державу у відношенню до ведення заграничних справ, народньої оборони, загально-фінансових і заграничнo-торговельних, дальше інших справ, які проголошені в цілі забезпечення єдности господарського життя спільними.

А у всіх останніх справах в яких так законодавча, як виконуюча власть, можуть бути виконувані самостійно без ризиковання єдности держави, в повній мірі можуть здійснитися договором забезпечені автономні права.

Відповідно інтересам гармонійної співпраці, проект закона обнимає постанови про участь Підкарпатської Руси в законодавстві у справах загальнодержавних. Із постанов, які відносяться до цього підчеркуємо те, що основується на послідним реченню арт. 13. договору по якому посли і сенатори, яких висилає до Народнього зібрання Підкарпатська Русь, не мають права голосу в таких законодавчих справах цього На-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

законодательныхъ дѣлахъ сего Національнаго собранія, которыя по отношенію къ Подкарпатской Руси перенесены въ компетенцію автономнаго Сейма. Это постановленіе мирнаго договора, — по непонятнымъ соображеніямъ — не было включено въ § 3. конституціонной грамоты ЧСР., хотя его исключительную важность съ точки зрѣнія какъ политической, такъ и конституціонно-правовой, оспаривать никто не станетъ. Вслѣдствіе выпущенія этого постановленія изъ конституціонной грамоты ЧСР., получается впечатлѣніе, какъ будто конституціонная грамота ЧСР. не пожелала исключить возможность двойного исполненія законодательной власти по отношенію къ Подкарпатской Руси, а то Національнымъ собраніемъ ЧСР и автономнымъ карпаторусскимъ Сеймомъ.

Ст. 13. договора обезпечиваетъ русской области соотвѣтствующее представительство въ законодательныхъ учрежденіяхъ ЧСР. По постановленіямъ § 11. пункта 2. законопроекта, Сеймъ Подкарпатской Руси высылаетъ въ парламентъ Національнаго собранія 14 депутатовъ, въ сенатъ— 7 сенаторовъ, и то на основаніи слѣдующихъ расчетовъ:

Число всего населенія Чехословацкой республики по даннымъ народной переписи отъ 1930 года составляетъ 14.729.566. Это населеніе высылаетъ 300 депутатовъ и 250 сенаторовъ въ обѣ палаты Національнаго собранія. Въ среднемъ одного депутата высылаетъ 49.098 населенія, а одного сенатора — 98.196 жителей республики.

Подкарпатская Русь, безъ русскаго населенія на западъ отъ Ужа, имѣетъ 725.375 жителей, поэтому есть справедливымъ и обоснованнымъ, чтобы въ законодательныя палаты Чехословацкой республики выслала Подкарпатская Русь по крайней мѣрѣ 14 депутатовъ и 7 сенаторовъ.

Понятно, что послѣ присоединенія заужскихъ русскихъ территорій къ автономной Подкарпатской Руси будетъ увеличено и число депутатовъ и сенаторовъ, высылаемыхъ въ Національное собраніе а то соразмѣрно до числа населенія.

Автономная законодательная власть.

Къ этой части законопроекта, кромѣ уже сказаннаго при общихъ примѣчаніяхъ, желаемъ здѣсь прибавить лишь нѣсколько спеціальныхъ примѣчаній, а именно прежде всего то, что законодательное право по дѣламъ, предоставленнымъ компетенціи Сейма, является исключительнымъ, то есть въ томъ смыслѣ, что этимъ своимъ правомъ не дѣлится ни съ корпораціями, ни съ лицами. Значитъ, не дѣлится и съ Національнымъ собраніемъ Чехословацкой республики, ибо нельзя считать дѣленіемъ законодательнаго права и то, когда и самъ законопроектъ не ставитъ условіе общаго согласія между Сеймомъ и

роднього зібрання, які у відношенню до Підкарпатської Руси перенесені до компетенції Сойму. Ця постанова, — незрозуміло чому, — вилишена з § 3. конституційної грамоти ЧСР, хотяй її виключну важність з точки погляду так політичної, як конституційно-правної, є злишне зокрема підчеркувати. В наслідок вилишення цеї постанови із постанов конституційної грамоти ЧСР. у відношенню до Підкарпатської Руси, коли їх порівняємо з відповідними постановами договору, дістаємо враження, начеб то конституційна грамота ЧСР не бажала поставити заборонну конституційно-правну перешкоду до подвійного практикованя законодавчої власти у відношенню до Підкарпатської Руси, іншими словами для того, щоби для цеї території у цьомуж питанні так празькій парлямент, як автономний законодавчий орган могли окремо виконувати законодавчу власть евентуально приняттям законів противолежного змісту. Висше цитована постанова договору хотіла запобігти цій суперечці о підлеглости (підчинености) та політичним тертям ускладненням виплиеаючим із того.

Арт. 13. договору забезпечує руській (малоруській) области справедливе заступлення в законодавчім орґані ЧСР. По думці постанов § 11.пункт 2. проекту закона Сойм Підкарпатської Руси висилає до парляменту Народнього зібрання 14 послів, а до сенату 7 сенаторів, а це на основі слідуючих уваг.

Число цілого населення Чехословацької республики після даних народнього перепису з 1930 року 14,729.566. Це населення до обох палат Народнього зібрання висилає 300 послів і 150 сенаторів.

Приблизно одного посла	49.098
одного сенатора	98.196

громадян републики висилають до обох палат Народнього зібрання.

Підкарпатська Русь, не зараховуючи сюди теритсрії за Ужом, має 725.375 жителів. Справедливе і обосноване є, щоби до законодавчої палати Чехословацької републики Підкарпатська Русь в пропорції до населення висилала що найменше 14 послів і 7 сенаторів,

Річ ясна, як будуть руські (малоруські) території за Ужом прилучені до автономної Підкарпатської Руси, то число послів і сенаторів по розмірі населення також підвисшиться.

Автономна законодавча власть.

До цеї частини проекту закона по сказаному вже при загальних завватах, бажаємо додати лише декілька спеціяльних приміток. Так головним чином те, що законодавче право у справах, застережених для компетенції автономного законодавства, є виключне.

З одної сторони в тім смислі, що це своє право не ділить ані з корпораціями, ані з особами. Значить, не ділить його і з Народнім зібранням Чехословацької републики, бо не можна уважати діленням законодавчого права і те, коли і самий проект закона не ставить услівя спільної згоди між Соймом і Народнім зібран-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

Національнымъ собраніемъ (§ 51.), или то, чтобы податная и сборная система, созданная Сеймомъ, была по возможности въ согласіи со всеобщей податной и сборной системой республики. Но не дѣлится Сеймъ своимъ законодательнымъ правомъ и съ главой государства, или губернаторомъ. То, что Сеймомъ изданные законы подписываютъ глава государства и губернаторъ (§ 35), не означаетъ одновременно и то, какъ будто бы они мериторно принимали участіе въ созданіи законовъ. Глава государства, правда, имѣетъ право отказать въ подписаніи закона, но тѣмъ не можетъ воспрепятствовать въ его опубликованіи, ибо если Сеймъ квалифицированнымъ большинствомъ голосовъ снова принялъ законъ, тогда этотъ законъ долженъ быть опубликованъ и безъ подписи главы государства. Это значитъ, что глава государства пользуется правомъ вето только съ дѣйствительностью до 30 дней.

Законодательный органъ автономной области, кромѣ законодательства въ узкомъ смыслѣ слова, имѣетъ и другія, не менѣе важныя задачи, изъ которыхъ слѣдуетъ подчеркнуть то, что Сеймъ исполняетъ надзоръ надъ государственнымъ имуществомъ и государственными предпріятіями и заботится о томъ, чтобы доходы этихъ были обращаемы на развитіе интересовъ Подкарпатской Руси. Государственное имущество находящееся на автономной области, не можетъ быть отчуждено безъ согласія Сейма. Также необходимо согласіе Сейма къ проведенію земельной и лѣсной реформы какъ на государственныхъ, такъ и на областныхъ и частныхъ имѣніяхъ (§ 38).

Кромѣ сего Сеймъ исполняетъ надзоръ надъ дѣятельностью губернатора и надъ управленіемъ автономной области. Для этой цѣли можетъ установить и выслать слѣдственныя комиссіи.

Постоянный комитетъ.

Подобно Національному собранію республики, на случай роспуска Сейма или на промежуточное время между истеченіемъ его избирательнаго срока и засѣданіемъ новаго Сейма, предвидитъ законопроектъ такъ называемый Постоянный Комитетъ, который временно исполняетъ экономическую, надзирательную, административную, а въ случаѣ крайней необходимости и законодательную дѣятельность Сейма. Рѣшенія Постояннаго Комитета автоматически теряютъ свою силу, если Сеймъ въ теченіи двухъ мѣсяцевъ послѣ возобновленія своихъ засѣданій не подтвердитъ ихъ.

Исполнительная власть.

Какъ законодательная власть, такъ и власть исполнительная входитъ въ автономную компетенцію во всѣхъ дѣлахъ, которыя опредѣленно не удержаны общегосударственнымъ органомъ. Конечно, исполнительная власть относится не только къ мѣстному управленію общинъ, городовъ и другихъ мѣстныхъ автономныхъ корпорацій въ узкомъ смыслѣ слова и не только къ

ням (§ 51), або те, щоби податкова і оплатова система, видана Соймом, була по можливости у згоді з загальною податковою і оплатовою системою републики. Але Сойм не ділить свого законодавчого права ані з головою держави, або ґубернатором. Те, що видані Соймом закони підписують голова держави і ґубернатор (§ 35), не означає одночасно і то, начеб то вони мериторно принимали участь у видаванні законів. Голова держави, правда, має право відмовити підписання закона, але цим не може перешкодити в його оголошенню, бо коли Сойм кваліфікованою більшістю голосів знову приняв закон, тоді цей закон має бути оголошений і без підпису голови держави. Це значить, що голова держави користується правом вета тільки з важністю до 30 днів.

Законодавчий орґан автономної области кромі законодавства у вузчім смислі слова має і другі, не менше важні задачі, з яких слід підчеркнути ту, що Сойм виконує надзір над державними маєтками і державними підприємствами, дбає про те, щоби приходи їх були обернені на розвиток інтересів Підкарпатської Руси. Державний маєток, який находиться на автономній области не може бути відчужений без згоди Сойму. Та кож є необхідна згода Сойму до переведення земельної і лісової реформи так на державних, як на обласних і приватних маєтках (§ 38). Дальше Сойм виконує надзір над діяльністю ґубернатора і над управою автономної области. В тій цілі може висилати слідчі комісії.

Постійний комітет.

Подібно Національному зібранню републики, на випадок розпущення Сойму або на переходовий час між упливом його виборчого терміну і засіданнями нового Сойму, проект закона дбає також про Постійний комітет, який тимчасово виконує економічну, надзірну, адміністративну, а на випадок необхідности навіть законодавчу діяльність Сойму. Рішення Постійного комітету автоматично тратять силу, коли Сойм протягом двох місяців по відновленню своїх засідань не потвердить їх.

Виконавча власть.

Як законодавча, так і виконавча власть входить в автономну компетенцію у всіх справах, які виразно не задержані загальнодержавним орґанам. Само собою, виконавча власть відноситься не лише до місцевої управи громад, міст і других місцевих автономних корпорацій у вузькім смислі слова і не лише до внутрішньої управи у вузькім смислі, слова, але відноситься до

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

внутреннему управленію въ узкомъ смыслѣ слова, но относится ко всѣмъ отраслямъ управленія, которыя (какъ, напр., управленіе заграничныхъ дѣлъ и дѣлъ народной обороны), опредѣленно не удержаны для общегосударственныхъ органовъ.

Во главѣ автономнаго управленія стоитъ губернаторъ, который является исполнительнымъ органомъ Сейма и въ этомъ качествѣ онъ исполняетъ законы Сейма и рѣшенія Постояннаго Комитета, и въ ограничительныхъ рамкахъ пользуется правомъ изданія распоряженій. Однимъ изъ важнѣйшихъ правъ губернатора есть право назначенія, которое ограничиваетъ только право назначенія президента республики. На территоріи Подкарпатской Руси, кромѣ тѣхъ чиновниковъ, назначеніе которыхъ удержано главѣ государства, всѣхъ остальныхъ державныхъ и другихъ служащихъ въ автономныхъ урядахъ и судахъ, подлежащихъ назначенію, назначаетъ губернаторъ. Въ случаѣ для главы государства удержанныхъ назначеній, губернаторъ пользуется предлагательнымъ правомъ относительно лица назначаемаго.

Въ связи съ этимъ надо упомянуть еще другое, очень важное постановленіе законопроекта, которое содержитъ тѣ подробныя предписанія относительно того условія Договора, по которому условію въ автономной области дѣйствующихъ всѣхъ служащихъ слѣдуетъ набирать по возможности изъ автохтонныхъ жителей этой области. Это постановленіе Договора означаетъ, что лица, происходящія изъ территоріи республики внѣ предѣловъ автономной области, могутъ быть назначаемы въ державные и публичные уряды, а также и другія учрежденія въ автономной области, если изъ постоянныхъ автохтонныхъ жителей автономной области нѣтъ просителя съ соотвѣтственнымъ образованіемъ. Проектъ содержитъ далѣе подробныя постановленія относительно преимущества автохтонныхъ просителей, а наконецъ, обезпечиваетъ губернатору право согласія, а Сейму право одобренія относительно оставленія въ служебномъ распредѣленіи тѣхъ государственныхъ и другихъ служащихъ, которые прибыли въ автономную область во время до закона, осуществляющаго автономію.

Компетенцію и кругъ дѣятельности губерніальнаго управленія, возглавляющаго губернаторомъ, далѣе органовъ и организацій автономнаго управленія установитъ Сеймъ особымъ закономъ.

Правосудіе.

Правосудіе на территоріи Подкарпатской Руси урегулируетъ Сеймъ особымъ закономъ, по смыслу законопроекта.

Финансы.

Очень важною частью законопроекта есть та часть, которая относится къ финансовымъ дѣламъ автономной области.

По постановленіямъ законопроекта всякія государственныя недвижимыя имущества и другія движимыя цѣнности, находящіяся на терри-

всіх галузів управи, які (як, напр., управа заграничних справ і справ народньої оборони) виразно не задержані для загальнодержавних органів.

На чолі автономної управи стоїть ґубернатор, який являється виконавчим органом Сойму і в цьому характері він виконує закони Сойму і рішення Постійного комітету, і в обмежених рамках користується правом видавання розпорядків. Одним із важніших прав ґубернатора є право іменовання, яке обмежує лише право іменовання задержане для президента републики. На території Підкарпатської Руси, кромі тих урядників, іменовання яких задержано для голови держави, всіх інших державних і інших урядників, які служать в автономних урядах, що підлягають іменованню, іменує ґубернатор. В случаю іменувань задержаних для голови держави, ґубернатор користується правом подавання внесення для іменовання дотичної особи.

У звязку з тим треба згадати ще другу дуже важну постанову проекту закона, яка містить в собі подрібні приписи відносно того услівя договору по якому на автономній области дійствуючих всіх служачих треба вибирати по можливости із автохтонних жителів цеї области. Ця постанова договору означає, що особи, які походять з такої території републики, яка лежить поза межами автономної области, можуть бути іменовані до державних і публичних урядів, а також і до інших інституцій на автономній области лише тоді, коли із постійних автохтонних жителів автономної области нема кандидатів з відповідним образованням. Проект містить в собі дальше подрібні постанови відносно переваги автохтонних просителів, і в кінци забезпечує ґубернаторові право згоди, а Соймові право одобрення відносно залишення в службі тих державних і інших служачих, які прийшли на автономну область в часі до закона, здійснюючого автономію. Компетенцію і круг ділання ґуберніяльної управи, на чолі з ґубернатором, дальше орґанів і орґанізацій автономної управи установить Сойм окремим законом.

Судівництво.

Справи судові на території Підкарпатської Руси будуть установлені окремим законом Сойму, по мисли проекту закона.

Фінанси.

Дуже важною частиною проекту закона є та частина, яка відноситься до фінансових справ автономної области.

Після постанов проекту закона всякі державні недвижимі маєтки і інші движимі цінности, що находяться на території Підкарпатської Ру-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

торіи Подкарпатской Руси, обозначенной въ проектѣ, переходятъ въ собственность Подк. Руси.

Всякіе государственные налоги, сборы и тарифы, принявъ во вниманіе спеціальныя обстоятельства автономной области, особенно же налогоспособность ея населенія, по возможности въ согласіи со всеобщей податной и сборной системой Чехословацкой республики, установитъ Сеймъ.

Вышеприведенныя подати и сборы, далѣе всѣ остальные государственные приходы, собранные на территоріи Подкарпатской Руси, или происходящіе оттуда, вчитая сюда и государственные монополы, принадлежатъ Подкарпатской Руси и управляются финансовыми органами автономнаго управленія.

Въ связи съ вышеприведенными постановленіями законопроекта, считаемъ нужнымъ обратить вниманіе на нижеслѣдующія статистическія данныя:

По обоснованію государственнаго бюджета Чехословацкой республики на 1937 годъ, государственныя лѣсныя имѣнія и помѣстья дѣлятся между разными частями республики, какъ ниже слѣдуетъ:

Чехія, Моравія и Силезія	398.076 га.
Словакія	368.904 га.
Подкарпатская Русь . .	359.169 га.

Третья часть всѣхъ государственныхъ лѣсовъ и имѣній припадаетъ на нынѣшнюю территорію Подкарпатской Руси. Эта пропорція еще болѣе уклонится въ пользу Подкарпатской Руси, если примемъ во вниманіе, что послѣ окончательнаго установленія западной границы, повидимому, значительнаго пространства, государственныя имѣнія перейдутъ въ собственность Подкарпатской Руси. Вѣдь только подъ управленіемъ одного соливарскаго лѣсного управленія имѣется въ сѣверо-восточной части Словакіи 97.043 га. государственныхъ лѣсныхъ имѣній.

Небольшая часть этихъ вышеприведенныхъ лѣсныхъ имѣній находится на территоріяхъ, обозначенныхъ въ проектѣ для народнаго голосованія. Значитъ, повидимому, больше чѣмъ третья часть всѣхъ государственныхъ лѣсовъ, въ конечномъ результатѣ, перейдетъ въ собственность автономной Подкарпатской Руси.

Въ государственномъ бюджетѣ на 1937 годъ прелиминуется по государственнымъ лѣсамъ и имѣніямъ на всей территоріи Чехословацкой республики:

приходовъ	Кч 595.500,900.—
расходовъ	Кч 561.946,500.—
какъ полэгаемая чистая прибыль прелиминуется	Кч 34.554,400.—

По вышесказаннымъ, больше чѣмъ третья часть указанныхъ приходовъ и чистой прибыли принадлежитъ автономной Подкарпатской Руси. Не желаемъ здѣсь ближе разслѣдовать, насколько рентабильна нынѣшняя система хозяйничанія съ государственными лѣсами и имѣніями, но мы увѣрены, что при планомѣрномъ лѣсномъ хозяйничаніи приходы въ значительной мѣрѣ могли бы увеличиться.

си, означеній в проекті, переходять у власність Підкарпатської Руси.

Всякі державні податки, оплати і тарифи, принимаючи під увагу спеціяльні обставини автономної области, зокремаж податкову здібність її населення, по можливости в згоді з загальною податковою і оплатовою системою Чехословацької републики установить Сойм.

Вище згадані податки і оплати, дальше всі інші державні прибутки, зібрані на території Підкарпатської Руси, або що походять з відти, вчисляючи сюди і державні монополі, належать Підкарпатській Руси і управляють ними фінансові орґани автономної управи.

У звязку з вище наведенними постановами проекту закона вважаємо потрібним звернути увагу на нижче подані статистичні дані:

Як показує умотивовання державного бюджету Чехословацької републики на 1937. рік державні лісові маєтки і добра (статки) діляться між ріжними частинами републики, як нижче слідує:

Чехія, Морава і Шлезк	398.076 га.
Словаччина	368.904 га.
Підкарпатська Русь	359.169 га.

Третя частина всіх державних лісів і маєтків припадає на нинішню територію Підкарпатської Руси. Ця пропорція ще більше прихилиться в користь Підкарпатської Руси, коли візьмемо під увагу, що по остаточнім вирішенню західної границі значні простори державного маєтку перейдуть у власність Підкарпатської Руси. Так лише під управою одної соливарської лісової управи находиться в південносхідній частині Словаччини 97.048 га. державних лісових маєтків.

Більша частина цих вище згаданих лісових маєтків находиться на територіях, означених в проекті для народнього голосування. Значить, приблизно більша чим третя частина всіх державних лісів в остаточнім результаті перейде у власність автономної Підкарпатської Руси.

В державнім бюджеті на 1937. рік преліміновано для державних лісів і маєтків на цілій території Чехословацької републики

прибутків	Кч 595.500.900.—
розходів	Кч 561.946.500.—
як предвиджуваний чистий прибуток преліміноваиий	Кч 33.554.400.—

Після вище згаданого більше як третя частина наведених прибутків і чистого прибутку належить автономній Підкарпатській Руси. Не бажаємо тут близче розбирати, наскільки рентабільна нинішня система господарювання державними лісами і маєтками, але ми переконані, що при планомірній лісовій господарці прибутки моглиб у значній мірі збільшитися.

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

Не говоря даже о тѣхъ государственныхъ приходахъ, которые имѣетъ государство посредственно изъ того, что Подкарпатская Русь является соразмѣрно лѣсами наиболѣе богатой областью, находящейся на юго-востокъ въ сосѣдствѣ территорій бѣдныхъ лѣсомъ и терпящихъ недостатокъ въ деревѣ. Итакъ лѣса Подкарпатской Руси имѣютъ на этихъ территоріяхъ близкій естественный рынокъ.

Такъ же обстоитъ дѣло въ кругѣ государственныхъ монополовъ, съ государственнымъ солянымъ производствомъ, съ валоризаціей произведеній государственныхъ соляныхъ рудниковъ.

Данныя государственнаго бюджета на 1937 годъ въ этомъ отношеніи очень скромно калкулируютъ брутто-приходы и чистую прибыль. Приходы прелиминованы суммой Кч 44.611.300, а чистая прибыль суммой Кч 22.130.000.—. Основою этихъ расчетовъ служитъ 170.000 вагоновъ соли.

У соляныхъ рудниковъ еще болѣе очевидно, что государственный бюджетъ при нынѣшнемъ своемъ расположеніи не предоставляетъ полной картины государственныхъ доходовъ, припадающихъ на территорію Подкарпатской Руси, или оттуда происходящихъ. Ибо дальнѣйшіе приходы, связанные съ солянымъ производствомъ Подкарпатской Руси, приведены въ государственномъ бюджетѣ въ капитолѣ „Управленіе государственныхъ солеваренъ въ Пряшевѣ", а то 24 мил. 725.300 Кч брутто-приходы, а 11.178.200 Кч чистая прибыль.

Если бы мы имѣли возможность слѣдить въ государственномъ бюджетѣ за дальнѣйшей дорогой соли, добытой въ соляныхъ рудникахъ Подкарпатской Руси вплоть до безпосредственнаго консумента и за связанными съ этимъ государственными приходами и чистой прибылью, то на всякій случай въ значительной мѣрѣ повысилась бы сумма, которую можно бы считать, какъ изъ сольнаго монополя исходящій доходъ, принадлежащій Подкарпатской Руси.

Эти два примѣра мы привели въ доказательство того, что жалобы, какъ будто бы Чехословацкая республика сильно доплачиваетъ на Подкарпатскую Русь и что съ финансовой точки зрѣнія эта область является наиболѣе пассивной частью чехословацкаго государства, — слѣдуетъ принимать по крайней мѣрѣ съ большой сомнительностью. Это утвержденіе и въ такой варіаціи слышимъ часто, что, молъ, автономію Подкарп. Руси потому нельзя осуществить, ибо, вѣдь, и при центральномъ управленіи приходится на эту территорію доплачивать.

Насколько соотвѣтствуетъ это утвержденіе правдѣ, можно бы установить точно лишь тогда, если бы государственный бюджетъ и заключительный отчетъ въ совсѣмъ отдѣльныхъ капитолахъ показывали бы всѣ тѣ государственные приходы, которые происходятъ изъ Подкарпатской Руси, а также въ совсѣмъ отдѣльныхъ капитолахъ показывали бы и тѣ расходы и полезныя инвестиціи, которыя проводятся на эту территорію. Если не считаемъ расходы, обременяющіе все государство, значитъ общегосударственные

Не говоримо вже про ці державні прибутки, які має держава безпосередньо з того, що Підкарпатська Русь являється розмірно в лісах найбільш богатою областю, яка на південнім сході находиться в сусідстві територій убогих на ліси і дерево що терплять недостаток в дереві. Тому ліси Підкарпатської Руси мають на цих територіях близький природний ринок.

Таксамо стоїть справа щодо державних монополів з державним сільним гірничим виробом, з вальорізацією виробів державних сільних копалень.

Данні державного бюджету на 1937. рік в цьому відношенню дуже скромно калькулюють брутто-прибутки і чистий прибуток. Прибутки преліміновані з сумі Кч 44.611.300.—, і чистий прибуток Кч 22.130.000.—. Основою цих розрахунків служить 170.000 вагонів соли.

У сільних копалень ще більш очевидне, що державний бюджет при нинішнім своїму розложенню не представляє повної картини державних прибутків, припадаючих на територію Підкарпатської Руси, або звідсілля походячих. Бо дальші прибутки, звязані з сільним гірничим виробництвом Підкарпатської Руси, заведені в державнім бюджеті в капітолі „Управа державних соливарень в Пряшеві", і то 24.725.300.— Кч брутто-прибутки, а 11.178.200 Кч чистий прибуток.

Коли би ми мали можливість слідкувати в державнім бюджеті за дальшою дорогою соли, виробленої в сільних копальнях Підкарпатської Руси аж до посереднього консумента і за звязаними з цим державними прибутками і чистим прибутком, то на всякій випадок в значній мірі би збільшилася сума, яку можна би рахувати, як із сільного монополю припадаючий прихід, належний Підкарпатській Руси.

Ці два приміри навели ми для доказу того, що скарги, начеб то Чехословацька республика сильно доплачує на Підкарпатську Русь і що з фінансової точки погляду ця область являється найбільше пасивною частиною Чехословацької держави, — треба принимати принайменше з більшим сумнівом. Це твердження і в такій варіації чуємо часто, що, начеб то, автономію Підкарпатської Руси тому не можна здійснити, бо, кажуть, і при центральній управі треба на цю частину території доплачувати.

Наскільки відповідає це твердження правді, можна би установити точно лише тоді, коли державний бюджет і замкнення рахунків в зовсім окремих капітолах виказали би всі ті державні прибутки, які походять з Підкарпатської Руси, а також в зовсім окремих капітолах виказали би і ті видатки та корисні інвестиції, які даються на цю територію. Коли не числимо видатки, обтяжуючі цілу державу, значить, загально-державні видатки, які не можна приписувати виключно на рахунок Підкарпатської Руси, зокре-

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

расходы, которые нельзя приписывать исключительно на счетъ Подкарпатской Руси, особенно же расходы бюджета народной обороны, далѣе расходы на чрезмѣрную службу безопасности и расходы, связанные съ чрезмѣрными органами государственнаго управленія вообще, тогда жалобы на дефицитъ не что иное, какъ наивныя сказки. О дефицитѣ Подкарпатской Руси за прошедшіе 17 лѣтъ тѣмъ болѣе нельзя говорить, ибо — какъ общеизвѣстно — на полѣ полезныхъ инвестицій, если только не расходится о снабженіи чешскихъ колоній образцовыми общественными дорогами и другими общественными издѣліями, пражское правительство обращалось съ Подкарпатской Русью всегда, какъ съ несобственнымъ ребенкомъ, настолько, что знатоки этого вопроса оцѣниваютъ больше, чѣмъ на милліардъ Кч. стоимость непроведенныхъ въ этой области въ теченіи прошедшихъ 17-ти лѣтъ инвестицій (канализаціи, меліораціи и т. д.) подобныя которымъ, главнымъ образомъ въ историческихъ краяхъ, но частью и въ Словакіи, были проведены, только Подкарпатская Русь была всегда тѣмъ несобственнымъ ребенкомъ, на области котораго массами туда высланныхъ и поселенныхъ собственныхъ дѣтей снабдило и снабжаетъ пражское правительство всѣмъ земнымъ добромъ (соціальными, культурными и экономическими учрежденіями).

Разныя мѣропріятія.

Изъ смѣшанныхъ постановленій законопроекта подчеркнемъ здѣсь еще ту часть, которая относится къ организаціи карпаторусскаго министерства. Центральная Русская Народная Рада въ томъ предположеніи внесла въ свой проектъ конституціи автономіи это постановленіе, что карпаторусскій министръ, будучи на высотѣ своей задачи, будетъ служить интересамъ мирнаго и гармоническаго содѣйствія между автономной областью и другими частями республики въ томъ смыслѣ, что и съ своей стороны будетъ исполнять надзоръ надъ уваженіемъ автономныхъ правъ Подкарпатской Руси и всѣ свои усилія направитъ къ тому, чтобы эта область на полѣ экономическомъ, соціальномъ, культурномъ и, не въ меньшей мѣрѣ, вѣроисповѣдномъ, какъ и на полѣ церковной жизни, вступила на путь мирнаго и спокойнаго развитія и расцвѣтанія, подъ защитой для этой области обезпеченныхъ автономныхъ правъ.

Заключительное слово.

При составленіи вышеознакомленнаго законопроекта конституціи автономіи, руководилась Центральная Русская Народная Рада тѣмъ изреченіемъ великаго мыслителя и философа, Президента-Освободителя Т. Г. Масарика, по которому „держава является только средствомъ политическихъ стремленій, ихъ цѣлью есть самъ народъ — нація". Въ ушахъ великаго чешскаго государственнаго мужа звучало вѣроятно изреченіе, украшающее статую президента сѣверо-американскихъ Соединенныхъ Штатовъ Линкольна,

маж видатки бюджету народньої оборони, дальше видатки на надзвичайну службу безпеки та видатки, звязані з надмірними органами державної управи взагалі, тоді скарги на дефіцит не що іншого, як наївні казки. Про дефіціт Підкарпатської Руси за минулих 17 років тим більше не можна говорити, бо — як загально відомо — на полі корисних інвестицій, коли тільки не розходиться про вивінування чеських колоній взірцевими публичними дорогами і другими публичними виробами, празьке правительство відносилося до Підкарпатської Руси завсіди, як з невласною дитиною, настільки, що знавці цього питання оцінюють більше як на міліярду Кч. вартість непереведених на цій території протягом минулих 17 років інвестицій (каналізації, меліорації і т. д.), подібні яким головно в історичних краях, але частинно і на Словаччині, були переведені, а лише Підкарпатська Русь була все тою невласною дитиною, на области якої масами сюди присланих і поселених власних дітей обдаровувало і обдаровує празьке правительство всяким земним добром (соціяльними, культурними і економічними інституціями).

Ріжні зарядження.

Із постанов проекту закона підчеркнемо тут ще ту частину, яка відноситься до організації підкарпатського міністерства. Центральна Руська Народня Рада внесла у свойому проекті закона конституції автономії цю постанову, виходячи з того, що підкарпатський міністер, будучи на висоті своєї задачі, буде служити інтересам мирної і гармонійної співпраці між автономною областю та іншими частинами републики в тім смислі, що і зі своєї сторони буде виконувати надзір відносно поважання автономних прав Підкарпатської Руси і всі свої зусилля спрямує до того, щоби ця область на полі економічному, соціяльному, культурному і, не в меншій мірі, релігійному, як і на полі церковного життя, вступила на дорогу мирного і спокійного розвитку та процвітання, під охороною для цеї области забезпечених автономних прав.

Кінцеве слово.

При уложенню цього проекту закона конституції автономії керувалася Центральна Руська Народня Рада тим девізом великого мислителя і філософа, Президента-Освободителя Т. Г. Масарика, після якого „держава являється тільки средством політичних стремлінь, а цілею є сам нарід — нація". В ухах великого чеського державного мужа звучали імовірно слова окрашуючі статую президента полудневo-американських Сполучених Держав, Лінколна, з яких сіяє дух американської

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

отъ изреченія котораго сіяетъ духъ американской демократіи на внимательнаго наблюдателя. „Изъ народа, посредствомъ народа, за народъ". И дорогу къ благоденствію и процвѣтанію автохтоннаго населенія карпаторусской автономной области хотимъ открыть и обезпечить осуществленіемъ этого тройного девиза.

Окончательное пространство, окончательную западную границу автономной области, свободнымъ согласіемъ или, если нужно будетъ, народнымъ голосованіемъ рѣшитъ автохтонное населеніе „спорной" Восточной Словакіи. Члены законодательнаго Сейма будутъ избираться изъ автохтоннаго населенія автономной области, безъ различія родового, національнаго или вѣроисповѣднаго. Государственные чиновники, призванные исполнять экзекутивную и судебную власть, автономные чиновники и другіе служащіе должны происходить изъ автохтоннаго населенія автономной области; законодательная и исполнительная власть, всѣ органы, призванные исполнять судебную власть, должны служить благоденствію, лучшему будущему и развитію всего кореннаго населенія автономной области.

Въ этомъ знамени передаемъ проектъ автономіи Центральной Русской Народной Рады, прося на него благодати Божьей.

демократії на уважного глядача „З народа, через нарід, за нарід!" І дорогу до добробуту і розвитку автохтонного населення підкарпатської автономної области хочемо відкрити і забезпечити здійсненням цього потрійного девізу. Конечний простір, конечну західню границю автономної области, свобідною згодою або, коли треба буде, народним голосуванням рішить автохтонне населення „спорної" Східньої Словаччини. Члени законодавчого Сойму будуть вибиратися з автохтонного населення автономної области, без родової, національної або релігійної різниці. Державні урядники, призначені виконувати екзекутивну і судову власть, автономні урядники і другі службовики мають походити з автохтонного населення автономної области; законодавча і виконавча власть і всі органи, призначені виконувати судову власть, мають служити добробуту, кращій будучности і розвитку цілого корінного населення автономної области.

В тім знамени передаємо проект автономії Центральної Руської Народньої Ради, просячи на його Божої благодати.

---

http://rusyns-library.org – «Русинська Библіотека - ИИФ въ Ужгородѣ» - "Библіотека Стефана Бендаса", 01.2016

УЖГОРОДЪ,
книгопечатня Юлія Фельдешія
1937.